Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (šestého senátu)

14. března 2024*

„Nesplnění povinnosti státem – Směrnice 91/676/EHS – Článek 3 odst. 4 – Článek 5 odst. 4 – Příloha II část A body 2 a 5 – Příloha II část B bod 9 – Příloha III odst. 1 body 2 až 3 a odstavec 2 – Článek 5 odst. 5 – Ochrana vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů – Přezkum seznamu oblastí ohrožených dusičnany – Závazná opatření stanovená v akčních programech – Dodatečná nebo účinnější opatření“

Ve věci C-576/22,

jejímž předmětem je žaloba pro nesplnění povinnosti na základě článku 258 SFEU podaná dne 30. srpna 2022,

**Evropská komise**, zástupci: C. Hermes a E. Sanfrutos Cano, jako zmocněnci,

žalobkyně,

proti

**Španělskému království**, zástupci: A. Ballesteros Panizo, jako zmocněnec,

žalovanému,

SOUDNÍ DVŮR (šestý senát),

ve složení: T. von Danwitz, předseda senátu, P. G. Xuereb (zpravodaj) a A. Kumin, soudci,

generální advokátka: J. Kokott,

za soudní kancelář: A. Calot Escobar, vedoucí,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

* Jednací jazyk: španělština.

## Rozsudek

1 Evropská komise se žalobou domáhá toho, aby Soudní dvůr určil, že:

– Španělské království tím, že v Comunidad de Castilla y León (Společenství Kastilie a León, Španělsko), v Comunidad Autónoma de Extremadura (Autonomní společenství Extremadura, Španělsko), v Comunidad Autónoma de Galicia (Autonomní společenství Galicie, Španělsko), v Comunidad Autónoma de Islas Baleares (Autonomní společenství Baleárské ostrovy, Španělsko), v Comunidad Autónoma de Canarias (Autonomní společenství Kanárské ostrovy, Španělsko), v Comunidad de Madrid (Madridské společenství, Španělsko) a v Comunidad Valenciana (Valencijské společenství, Španělsko), nevymezilo jako ohrožené oblasti pásma zachycování vody odtokem (povrchové vody) nebo prosakováním (podzemní vody) (dále jen „pásma zachycování“) odpovídající každému z následujících měřicích bodů:

  – Autonomní společenství Kastilie a León: CA 0233006, 4300412, 4300169, 4300165, 4300141, 4300026, 4300113, 4300083, 4300178, 4300177, TA 55707002, 4300518, 4300164, 4300073, 4300191 a 4300173;

  – Autonomní společenství Extremadura: TA 67714001, TA 62312004, TA 64812005, TA 59810001, TA 67714102, TA 67812004, 400581, TA 65312005, TA 72914003, TA 57510009, TA 57410002, TA 59611005, TA 65212006, TA 67514001, TA 59611006, TA 70413001, TA 70414002, TA 72914001, TA 72914002 a TA 62309002;

  – Autonomní společenství Galicie: 14.RW.05.120, 14.RW.06.110, 14.RW.06.210, 14.RW.07.030, 14.RW.07.070, 14.RW.11.020, 14.RW.14.050, TW-54-10, TW-31-10, TW-31-20, TW-36-10, CW-10-10, CW-12-10, CW-16-10, CW-16-20, TW-36-20, TW-37-10, TW-37-20, TW-39-10, TW-39-20, TW-25-10, CW-49-10 a TW-25-05;

  – Autonomní společenství Baleárské ostrovy: 1801M1T 1, ES 53M0137, ES 53M1123, ES 53M1205, ES 53MA 082, ES 53MA 072, ES 53ME132, ES 53MA 19 a ES 53MA 042;

  – Autonomní společenství Kanárské ostrovy: ES 120ESBT 1210008, ES 120ESBT 1210016, S 120ESBT 1210040, ES 120ESBT 1210048, ES 120ESBT 1211048, S 120ESBT 1211056, ES 120ESBT 1211063, S 120ESBT 1211117 a ES 125ESBT 1250015;

  – Madridské společenství: TA 53306002, TA 53306008, 13-05 a 07-09;

  – Valencijské společenství: JU210, JU209 a JU202;

– nestanovilo všechna nezbytná závazná opatření v akčních programech pro Comunidad Autónoma de Aragón (Autonomní společenství Aragonie, Španělsko), Comunidad Autónoma de Castilla-La Mancha (Autonomní společenství Kastilie-La Mancha, Španělsko), Autonomní společenství Kastilie a León, Autonomní společenství Extremadura a Madridské společenství, a

– nepřijalo dodatečná nebo účinnější opatření v souvislosti se znečištěním dusičnany ve vztahu k autonomním společenstvím, která vykazují vzestupnou tendenci znečištění v měřicích bodech v ohrožených oblastech, zejména vůči Autonomnímu společenství Aragonie,

Autonomnímu společenství Kastilie-La Mancha, Autonomnímu společenství Kastilie a León a Región de Murcia (Region Murcie, Španělsko), a pokud jde o eutrofizaci, v celé zemi,

nesplnilo povinnosti, které pro něj vyplývají z čl. 3 odst. 4 směrnice Rady 91/676/EHS ze dne 12. prosince 1991 o ochraně vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů (Úř. věst. 1991, L 375, s. 1; Zvl. vyd. 15/02, s. 68), ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1137/2008 ze dne 22. října 2008 (Úř. věst. 2008, L 311, s. 1) (dále jen „směrnice 91/676“), z čl. 5 odst. 4 směrnice 91/676 ve spojení s jejími přílohami II a III a z čl. 5 odst. 5 uvedené směrnice.

## Právní rámec

### *Unijní právo*

2 Pátý, šestý, desátý, jedenáctý a třináctý bod odůvodnění směrnice 91/676 uvádějí:

„vzhledem k tomu, že znečištění vod Společenství z rozptýlených zdrojů je způsobováno hlavně dusičnany pocházejícími ze zemědělství;

vzhledem k tomu, že je proto nezbytné pro ochranu lidského zdraví, zdrojů obživy a vodních ekosystémů a pro zajištění jiného oprávněného užívání vod snížit přímé či nepřímé znečišťování vod dusičnany ze zemědělských zdrojů a zamezit dalšímu znečišťování; že je proto důležité učinit opatření pro skladování veškerých dusíkatých látek a pro jejich používání v půdě a také zvolit určité metody nakládání s půdou;

[…]

vzhledem k tomu, že je nezbytné, aby členské státy vymezily ohrožené oblasti, vypracovaly a prováděly akční programy zaměřené na snížení znečištění vod dusíkatými látkami v ohrožených oblastech;

vzhledem k tomu, že tyto akční programy mají zahrnovat opatření omezující používání všech hnojiv obsahujících dusíkaté látky, a zejména stanovit zvláštní omezení pro používání statkových hnojiv;

[…]

vzhledem k tomu, že je známo, že s přihlédnutím k hydrogeologickým poměrům v některých členských státech povedou ochranná opatření ke zlepšení jakosti vod možná až po uplynutí mnoha let“.

3 Článek 1 uvedené směrnice stanoví:

„Cílem této směrnice je:

– snížit znečištění vod způsobované dusičnany ze zemědělských zdrojů,

– předcházet dalšímu takovémuto znečišťování.“

4 Článek 2 uvedené směrnice stanoví:

„Pro účely této směrnice se rozumí:

a) ‚podzemními vodami' veškeré vody, které jsou pod zemským povrchem v pásmu nasycení a v přímém styku s půdou nebo půdním podložím;

b) ‚sladkými vodami' vody vyskytující se v přírodním stavu s nepatrnou koncentrací solí, které jsou vhodné k odběru a úpravě na pitnou vodu;

c) ‚dusíkatou látkou' jakákoli látka obsahující dusík s výjimkou plynného dusíku;

[…]

g) ‚statkovým hnojivem' živočišné výkaly nebo směs z podestýlek a živočišných výkalů, včetně upravené formy;

h) ‚rozšiřováním' přidávání látek do půdy, rozhazováním na povrch půdy, vstřikováním do půdy, zaváděním pod povrch půdy nebo mícháním s povrchovými půdními vrstvami;

i) ‚eutrofizací' obohacení vody dusíkatými látkami, které způsobuje zrychlený růst řas a vyšších rostlin, a které vede k nežádoucímu porušení rovnováhy mezi organismy přítomnými ve vodě a jakostí vody;

j) ‚znečištěním' přímé nebo nepřímé vnášení dusíkatých látek ze zemědělských zdrojů do vodního prostředí, které má za následek ohrožení lidského zdraví, poškození zdrojů obživy a vodních ekosystémů, škody na přírodních hodnotách nebo ohrožení jiného oprávněného používání vod;

k) ‚ohroženou oblastí' území vymezené podle čl. 3 odst. 2."

5 Článek 3 téže směrnice zní takto:

„1. Pokud nejsou přijata opatření podle článku 5, vymezí členské státy znečištěné vody a vody ohrožené znečištěním podle kritérií stanovených v příloze I.

2. Členské státy vymezí do dvou let od oznámení této směrnice jako ohrožené oblasti všechny známé půdní plochy na území svého státu, které jsou odvodňovány do vod vymezených v souladu s odstavcem 1 a které přispívají ke znečišťování. Členské státy oznámí toto první vymezení vod Komisi do šesti měsíců.

[…]

4. Členské státy přezkoumají a podle potřeby upraví nebo doplní seznam vymezených ohrožených oblastí [v přiměřené době a] nejméně každé čtyři roky, přičemž přihlédnou ke změnám a skutečnostem, které při předchozím vymezení nebylo možné předvídat. Členské státy oznámí Komisi do šesti měsíců jakoukoli změnu nebo doplněk k seznamu vymezených oblastí.

5. Členské státy jsou zbaveny povinnosti vymezovat zvláštní ohrožené oblasti, jestliže připraví a provádějí na celém území svého státu akční programy podle článku 5 této směrnice."

6 Podle čl. 4 odst. 1 směrnice 91/676 platí:

„S cílem zabezpečit pro všechny vody obecnou úroveň ochrany před znečištěním, členské státy do dvou let od oznámení této směrnice:

a) přijmou zásady správné zemědělské praxe, které budou zemědělci dobrovolně provádět a které budou obsahovat alespoň ustanovení uvedená v příloze II A,

[…]“

7 Článek 5 uvedené směrnice stanoví:

„1. Členské státy připraví pro vymezené ohrožené oblasti akční programy k dosažení cílů uvedených v článku 1 do dvou let po prvním vymezení těchto oblastí podle čl. 3 odst. 2 nebo do jednoho roku po každém novém vymezení podle čl. 3 odst. 4.

2. Akční program může být společný pro všechny ohrožené oblasti v rámci území členského státu, nebo pokud to členský stát považuje za vhodné, mohou být připraveny různé programy pro jednotlivé ohrožené oblasti nebo jejich části.

3. Akční programy vezmou v úvahu:

a) dostupné vědecké a technické údaje, zejména pokud jde o podíly dusíku ze zemědělských nebo z jiných zdrojů;

b) podmínky životního prostředí ve zmíněných oblastech dotyčných členských států.

4. Akční programy jsou zaváděny do čtyř let po jejich vypracování a obsahují následující závazná opatření:

a) opatření uvedená v příloze III;

b) opatření, která členské státy zahrnuly do zásad správných zemědělských postupů přijatých v souladu s článkem 4, s výjimkou těch, které byly nahrazeny opatřeními uvedenými v příloze III.

5. Členské státy přijmou v rámci akčních programů dodatečná nebo účinnější opatření, která pokládají za potřebná, je-li od počátku nebo na základě získaných zkušeností s prováděním akčních programů zřejmé, že opatření podle odstavce 4 nejsou dostatečná pro dosažení cílů uvedených v článku 1. Při výběru těchto opatření nebo postupů vezmou členské státy v úvahu jejich účinnost a související náklady ve srovnání s jinými možnými preventivními opatřeními.

6. Členské státy připraví a zavedou odpovídající monitorovací programy k posuzování účinnosti akčních programů vypracovaných podle tohoto článku.

Členské státy, které uplatňují ustanovení článku 5 na celém území svého státu, sledují obsah dusičnanů ve vodách (povrchových a podzemních) na vybraných měřicích místech, která umožňují zjistit rozsah znečištění vod dusičnany ze zemědělských zdrojů.

[…]“

8 Článek 6 odst. 1 uvedené směrnice stanoví:

„Za účelem sestavení a přezkoumání seznamu ohrožených oblastí přezkoumání členské státy:

a) do dvou let po oznámení této směrnice monitorují po dobu jednoho roku koncentrace dusičnanů ve sladkých vodách;
   i) nejméně jednou měsíčně a častěji v období povodní na vzorkovacích místech povrchových vod stanovených podle čl. 5 odst. 4 směrnice [Rady] 75/440/EHS [ze dne 16. června 1975 o požadované jakosti povrchových vod určených v členských státech k odběru pitné vody (Úř. věst. 1975, L 194, s. 26; Zvl. vyd.: 15/01, s. 17)], případně na jiných místech, která jsou reprezentativní pro povrchové vody členských států;
   ii) v pravidelných intervalech a se zřetelem na ustanovení směrnice [Rady] 80/778/EHS [ze dne 15. července 1980 o jakosti vody určené k lidské spotřebě (Úř. věst. 1980, L 229, s. 11)] ve vzorkovacích stanicích, které jsou reprezentativní pro volné podzemní vody členských států;

b) nejméně každé čtyři roky opakují monitorovací program uvedený pod písmenem a), s výjimkou vzorkovacích stanic, u kterých koncentrace dusičnanů u všech dříve odebraných vzorků dosáhla hodnot nižších než 25 mg/l a kde se neobjevily žádné vlivy, které by mohly způsobit zvýšení obsahu dusičnanů; v tomto případě je nutno opakovat monitorovací program pouze každých osm let;

c) každé čtyři roky prověřují stav eutrofizace sladkých povrchových vod, vod v ústích řek a pobřežních vod.

[…]“

9 Článek 10 téže směrnice zní následovně:

„1. Členské státy předloží Komisi za čtyřleté období ode dne oznámení této směrnice a za každé následující čtyřleté období zprávu, která bude obsahovat údaje uvedené v příloze V.

2. Zpráva podle tohoto článku bude předložena Komisi do šesti měsíců od konce období, kterého se týká.“

10 Článek 11 směrnice 91/676 stanoví:

„Na základě informací získaných podle článku 10, vydá Komise do šesti měsíců od obdržení zpráv členských států souhrnné zprávy a předloží je Evropskému parlamentu a Radě. S ohledem na způsob provádění této směrnice, a zejména na ustanovení přílohy III, předloží Komise Radě do 1. ledna 1998 zprávu, ke které v případě potřeby připojí návrhy na úpravu této směrnice.“

11 Příloha I této směrnice, nadepsaná „Kritéria pro vymezení vod uvedených v čl. 3 odst. 1“, v bodě A stanoví:

„Pro vymezení vod podle čl. 3 odst. 1 se mimo jiné použijí následující kritéria:

1) zda povrchové sladké vody, zejména jsou-li využívány nebo určeny k odběrům pitné vody, obsahují nebo by mohly obsahovat více dusičnanů, než stanoví [směrnice 75/440], pokud nejsou přijata opatření podle článku 5;

2) zda podzemní vody obsahují nebo by mohly obsahovat více než 50 mg/l dusičnanů, pokud nejsou přijata opatření podle článku 5;

3) zda je v přírodních sladkovodních jezerech, v ostatních sladkovodních útvarech, v ústích řek, v pobřežních a v mořských vodách zjištěna nebo hrozí v blízké budoucnosti eutrofizace, pokud nejsou přijata opatření podle článku 5.“

12 Podle přílohy II uvedené směrnice, nadepsané „Zásady správné zemědělské praxe“, platí:

„A. Zásady správné zemědělské praxe směřující ke snížení znečišťování dusičnany s přihlédnutím k podmínkám v různých oblastech Společenství by měly obsahovat pravidla s následujícími podstatnými údaji:
1. období nevhodné pro používání hnojiv;
2. používání hnojiv na velmi strmých pozemcích;

[…]
5. kapacita a stavba zásobníků pro skladování statkových hnojiv, a zvláště opatření k zamezení znečišťování vod tekutinami s obsahem odpadu z živočišné výroby a ze skladovaného rostlinného materiálu, jako je siláž, odtokem, průsaky do půdy nebo vytékáním do povrchových vod;

[…]

B. Členské státy mohou do zásad správné zemědělské praxe zahrnout také tyto body:

[…]
9. vypracování plánů hnojení pro jednotlivé zemědělské provozy a vedení záznamů o použití hnojiv;

[…]“

13 Příloha III směrnice, nadepsaná „Opatření, která mají být zahrnuta do akčních programů uvedených v čl. 5 odst. 4 písm. a)“, stanoví:

„1. Tato opatření obsahují pravidla pro:

[…]

2. kapacitu zásobníků pro skladování statkových hnojiv, která musí být větší než kapacita nutná pro jejich skladování během nejdelšího období, ve kterém je jejich používání v ohrožených oblastech zakázáno, s výjimkou případů, kdy je příslušným orgánům prokázáno, že s množstvím hnojiv přesahujícím kapacitu zásobníku bude nakládáno způsobem, který neohrozí životní prostředí;

3. omezení používání hnojiv odpovídající zásadám správných zemědělských postupů, s ohledem na vlastnosti dotyčných ohrožených oblastí, zejména na:
a) půdní podmínky, půdní typy a sklon pozemků;
b) klimatické poměry, srážky a zavlažování;
c) využití půdy a zemědělské postupy, zvláště cyklické pěstování plodin;

a založené na rovnováze mezi:

i) předpokládanou potřebou dusíku u plodin

a

ii) zásobováním plodin dusíkem z půdy a z hnojení, a to:

– množstvím dusíku obsaženým v půdě v okamžiku, kdy plodiny začínají dusík ve významném množství přijímat (zbytkové množství na konci zimy),

– přísunem dusíku čistou mineralizací zásob organicky vázaného dusíku v půdě,

– dodatečnými přísuny dusíkatých látek ze statkových hnojiv,

– dodatečnými přísuny dusíkatých látek z umělých a jiných hnojiv.

2. Tato opatření zajistí, že množství použitých statkových hnojiv, včetně výkalů hospodářských zvířat, nepřekročí na žádném zemědělském provozu (farmě nebo chovu hospodářských zvířat) stanovené množství na hektar za rok.

Nejvyšší roční množství na jeden hektar je takové množství statkových hnojiv, které obsahuje 170 kg dusíku. […]

[…]“

14 Příloha V směrnice 91/676, nadepsaná „Informace, které mají být obsaženy ve zprávách uvedených v článku 10“, stanoví:

„[…]

3. Souhrn výsledků monitorování provedeného podle článku 6 včetně přehledu důvodů, které vedly k vymezení jednotlivých ohrožených oblastí a k provedení veškerých změn nebo doplnění k seznamu vymezených ohrožených oblastí.

4. Souhrn akčních programů sestavených podle článku 5, a to zejména:

[…]

c) jakákoli dodatečná nebo účinnější opatření přijatá podle čl. 5 odst. 5;

[…]

e) předpoklady členských států týkající se přibližných časových období, ve kterých lze očekávat, že se u vod vymezených v souladu s čl. 3 odst. 1 projeví účinky opatření obsažených v akčním programu, včetně uvedení míry nespolehlivosti těchto předpokladů.“

### *Španělské právo*

15 Směrnice 91/676 byla do španělského právního řádu provedena prostřednictvím Real Decreto 261/1996, sobre protección de las aguas contra la contaminación producida por los nitratos procedentes de fuentes agrarias (královské nařízení č. 261/1996 o ochraně vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů) ze dne 16. února 1996 (BOE č. 61 ze dne 11. března 1996, s. 9734). Uvedené nařízení bylo mezitím zrušeno a nahrazeno Real Decreto 47/2022, sobre protección de las aguas contra la contaminación difusa producida por los nitratos procedentes de

fuentes agrarias (královské nařízení č. 47/2022 o ochraně vod před difúzním znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů) ze dne 18. ledna 2022 (BOE č. 17 ze dne 20. ledna 2022, s. 5664).

16 Kromě toho všechna autonomní společenství, která Komise označila v žalobě, v rámci svých pravomocí přijala právní úpravu směřující k dosažení souladu s povinnostmi vyplývajícími ze směrnice 91/676.

## Postup před zahájením soudního řízení

17 Dne 3. července 2015 zahájila Komise šetření EU Pilot 7849/15/ENVI s cílem kontrolovat vymezení oblastí ohrožených dusičnany a opatření stanovená v příslušných akčních programech ve Španělsku. Toto předběžné šetření bylo zahájeno v návaznosti na posouzení informací poskytnutých španělskými orgány ve zprávě předložené Komisi v souladu s článkem 10 směrnice 91/676 a obsahující informace uvedené v příloze V uvedené směrnice za období 2008–2011.

18 Komise měla po posouzení odpovědí poskytnutých Španělským královstvím v rámci uvedeného předběžného šetření, které rovněž zohlednilo informace obsažené v následné zprávě za období let 2012–2015 (dále jen „zpráva za roky 2012–2015“), za to, že situace uvedeného členského státu není v souladu s povinnostmi, které pro něj vyplývají ze směrnice 91/676, a rozhodla se vůči uvedenému členskému státu zahájit řízení pro nesplnění povinnosti.

19 Dne 9. listopadu 2018 zaslala Komise Španělskému království výzvu, v níž mu vytkla, že porušilo čl. 3 odst. 4 a čl. 5 odst. 4 až 6 směrnice 91/676.

20 Španělské království odpovědělo na výzvu dopisy ze dne 21. února, 13. června, 31. července, 2. září a 17. října 2019, jakož i ze dne 13. února 2020.

21 Dne 2. července 2020 vydala Komise, kterou tyto odpovědi nepřesvědčily, odůvodněné stanovisko, v němž konstatovala, že Španělské království nesplnilo povinnosti, které pro něj vyplývají z ustanovení uvedených ve výzvě.

22 Komise v odůvodněném stanovisku vyzvala Španělské království, aby přijalo opatření nezbytná ke splnění povinností ve lhůtě tří měsíců ode dne doručení tohoto odůvodněného stanoviska.

23 Dopisy ze dne 27. října 2020, jakož i ze dne 29. dubna, 26. května, 25. června a 5. července 2021 předložilo Španělské království vyjádření k odůvodněnému stanovisku.

24 S ohledem na uvedené odpovědi měla Komise za to, že Španělské království ukončilo neplnění povinností, které je mu vytýkáno, pokud jde o čl. 5 odst. 6 směrnice 91/676. Dne 30. srpna 2022 podala Komise projednávanou žalobu, neboť měla za to, že přetrvává neplnění povinností, které pro Španělské království vyplývají z čl. 3 odst. 4, jakož i z čl. 5 odst. 4 a 5 uvedené směrnice.

## K žalobě

25 Na podporu žaloby uvádí Komise tři žalobní důvody, z nichž první vychází z porušení čl. 3 odst. 4 směrnice 91/676, druhý z porušení čl. 5 odst. 4 uvedené směrnice ve spojení s jejími přílohami II a III a třetí z porušení čl. 5 odst. 5 uvedené směrnice.

26 Španělské království navrhuje, aby byla žaloba zamítnuta.

### *K prvnímu žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení čl. 3 odst. 4 směrnice 91/676*

27 Prvním žalobním důvodem se Komise domáhá, aby Soudní dvůr určil, že Španělské království tím, že v autonomních společenstvích Kastilie a León, Extremadura, Galicie, Baleárské ostrovy, Kanárské ostrovy, jakož i v Madridském společenství a Valencijském společenství nevymezilo jako ohrožené oblasti pásma zachycování vody odtokem (povrchové vody) nebo prosakováním (podzemní vody) odpovídající každému z měřicích bodů uvedených v bodě 1 tohoto rozsudku, nesplnilo povinnosti, které pro něj vyplývají z čl. 3 odst. 4 směrnice 91/676.

#### *K přípustnosti*

28 Španělské království namítá nepřípustnost prvního žalobního důvodu, protože s ohledem na článek 21 statutu Soudního dvora Evropské unie, na článek 120 jednacího řádu Soudního dvora a na judikaturu Soudního dvora týkající se uvedených ustanovení může Soudní dvůr v rozsudku, který bude vydán, rozhodnout pouze o návrhových žádáních formulovaných Komisí. Žalobní důvod týkající se nesplnění povinností vyplývajících z čl. 3 odst. 4 směrnice 91/676 byl sice zmíněn v odůvodnění žaloby, ale není součástí návrhových žádání, neboť Komise jej neuvedla v petitu žaloby obsaženém v bodě 145 žaloby. V uvedeném bodě totiž byl Soudní dvůr vyzván, aby konstatoval nesplnění povinnosti plynoucí nikoli z čl. 3 odst. 4, ale z čl. 4 odst. 4 směrnice 91/676. První žalobní důvod by tedy měl být prohlášen za nepřípustný.

29 Tato argumentace nemůže obstát.

30 Na jedné straně z odůvodnění žaloby jasně vyplývá, že první žalobní důvod směřuje ke konstatování nesplnění povinnosti vyplývající z čl. 3 odst. 4 směrnice 91/676 a že odkaz na čl. 4 odst. 4 této směrnice učiněný v bodě 145 žaloby je překlep, jak Komise vysvětlila v replice. Článek 4 uvedené směrnice ostatně obsahuje pouze dva odstavce. Na druhé straně, ačkoli je pravda, že v rozsudku ze dne 15. června 2006, Komise v. Francie (C-255/04, EU:C:2006:401, bod 25), kterého se dovolává Španělské království na podporu své námitky nepřípustnosti, Soudní dvůr rozhodl, že žalobní důvod, který je uveden v odůvodnění žaloby Komise, ale není zahrnut v jejích návrhových žádáních, je nepřípustný, v projednávané věci je třeba konstatovat, že bez ohledu na uvedený překlep byl žalobní důvod směřující ke konstatování nesplnění povinnosti vyplývající z čl. 3 odst. 4 směrnice 91/676 zahrnut do návrhových žádání Komise.

31 Námitku nepřípustnosti vznesenou Španělským královstvím je tedy třeba zamítnout.

#### *K věci samé*

##### – *Argumentace účastníků řízení*

32 Komise tvrdí, že vody odebrané v měřicích bodech, kterých se týká první žalobní důvod, byly ve zprávách poskytnutých Španělským královstvím na základě článku 10 směrnice 91/676 deklarovány jako znečištěné nebo eutrofizované dusičnany. Podle Komise tedy existují dostatečné indicie pro konstatování porušení čl. 3 odst. 4 směrnice 91/676, ledaže by Španělské

království předložilo pro každé pásmo zachycování vody odpovídající těmto měřicím bodům údaje prokazující, že dusičnany ze zemědělských zdrojů nepřispívají k tomuto znečištění významným způsobem.

33 Španělské království ve své žalobní odpovědi tuto argumentaci zpochybňuje a zdůrazňuje, že Komisi přísluší prokázat existenci tvrzeného nesplnění povinnosti. Tvrdí, že autonomní společenství, kterých se tento žalobní důvod týká, splnila povinnosti týkající se vymezení ohrožených oblastí, které vyplývají z čl. 3 odst. 4 směrnice 91/676, nebo že se uvedený žalobní důvod týká oblastí, ve kterých dusičnany ze zemědělských zdrojů nepřispívají významným způsobem ke znečištění, takže nelze konstatovat žádné porušení tohoto ustanovení.

34 Kromě toho Španělské království předkládá podrobné vyjádření k měřicím bodům, kterých se týká první žalobní důvod, včetně zejména následujících upřesnění.

35 Pokud jde o Autonomní společenství Extremadura, jeho vláda zahájila v roce 2022 revizi nebo případně rozšíření vymezení ohrožených oblastí. V každém případě přípustné prahové hodnoty koncentrace dusičnanů ze zemědělských zdrojů nebyly překročeny v osmi měřicích bodech spadajících pod uvedené autonomní společenství, kterých se týká první žalobní důvod. Není tedy nezbytné vymezit pásma zachycování vody odpovídající těmto měřicím bodům jako ohrožené oblasti.

36 Ohledně Autonomního společenství Galicie Španělské království zejména tvrdí, že pokud jde o některé měřicí body, včetně bodů 14.RW.11.020 a 14.RW.14.050, probíhají šetření za účelem určení zdroje znečištění dusičnany.

37 Ohledně Autonomního společenství Baleárské ostrovy Španělské království zdůrazňuje, že v současné době probíhá revize vymezení ohrožených oblastí a že návrh nařízení o vymezení ohrožených oblastí se nachází v pokročilé fázi zpracování. V každém případě není nezbytné vymezit jako „ohrožené oblasti“ pásma zachycování vody odpovídající pěti měřicím bodům spadajícím pod toto autonomní společenství, jelikož dotčené vody již nelze považovat za znečištěné, jak vyplývá ze zprávy předané Komisi na základě článku 10 směrnice 91/676 za období 2016–2019 (dále jen „zpráva za roky 2016–2019“).

38 Ohledně Madridského společenství nelze konstatovat ani žádné porušení čl. 3 odst. 4 směrnice 91/676. Pokud jde zejména o měřicí bod TA 53306008, bylo uvedeno, že znečištění dusičnany ze zemědělských zdrojů bylo sníženo, neboť v roce 2021 dosáhlo maximální míry 17 %.

39 Ohledně Valencijského společenství Španělské království tvrdí, že pásma zachycování vody odpovídající měřicím bodům, kterých se týká projednávaná žaloba, byly vymezeny jako ohrožené oblasti nařízením přijatým vládou uvedeného společenství dne 10. června 2022.

40 V replice Komise uvádí následující upřesnění.

41 Zaprvé, pokud jde o šestnáct měřicích bodů spadajících pod Autonomní společenství Kastilie a León, vyplývá ze žalobní odpovědi Španělského království, že skutečně není nezbytné vymezit pásma zachycování vody odpovídající těmto měřicím bodům jako ohrožené oblasti.

42 Zadruhé, pokud jde o tři z devíti měřicích bodů padajících pod Autonomní společenství Kanárské ostrovy, Komise uvádí, že z vysvětlení poskytnutých Španělským královstvím v jeho žalobní odpovědi vyplývá, že nesplnění povinnosti bylo napraveno. Pokud jde o další dva měřicí body, Komise má s ohledem na uvedená vysvětlení za to, že není ani nezbytné vymezit pásma zachycování vody odpovídající těmto měřicím bodům jako ohrožené oblasti.

43 Pokud jde o zbývající čtyři měřicí body, Komise uvádí, že Španělské království v žalobní odpovědi v podstatě vysvětlilo, že koncentrace dusičnanů zjištěná v těchto měřicích bodech nepocházela ze zemědělských zdrojů, ale z kanalizace a septických nádrží. I když toto vysvětlení nutně nevylučuje možnost, že dusičnany ze zemědělských zdrojů významným způsobem přispívají ke znečištění, je třeba v případě neexistence jiných důkazů prokazujících takové významné přispění připustit, že pásma zachycování vody odpovídající těmto měřicím bodům nebudou vymezeny jako ohrožené oblasti.

44 Zatřetí, pokud jde o Autonomní společenství Extremadura, Komise uznává, že s ohledem na informace poskytnuté Španělským královstvím v jeho žalobní odpovědi není ve skutečnosti nezbytné vymezit pásma zachycování vody odpovídající 8 z 20 měřicích bodů uvedených v prvním žalobním důvodu jako ohrožené oblasti. Pokud jde o zbývajících 12 měřicích bodů, a sice TA 67714001, TA 62312004, TA 67714102, TA 67812004, TA 65312005, TA 72914003, TA 65212006, TA 67514001, TA 70414002, TA 72914001, TA 72914002 a TA 62309002, Komise opakuje svou výtku, podle které španělské orgány nevysvětlily, proč pásma zachycování vody odpovídající těmto měřicím bodům nebyly vymezeny jako ohrožené oblasti.

45 Začtvrté, co se týče Autonomního společenství Galicie, pokud jde o 21 z 23 měřicích bodů uvedených v prvním žalobním důvodu, Komise uznává, že z vysvětlení poskytnutých Španělským královstvím vyplývá, že není nezbytné vymezit pásma zachycování odpovídající těmto měřicím bodům jako ohrožené oblasti.

46 Pokud jde o zbývající dva měřicí body, a sice 14.RW.11.020 a 14.RW.14.050, Komise se domnívá, že je třeba vymezit pásma zachycování vody odpovídající těmto měřicím bodům jako ohrožené oblasti, jelikož nelze vyloučit, že znečištění měřené v těchto místech bylo způsobeno dusičnany zemědělského původu.

47 Kromě toho Komise odkazuje na patnáct dalších měřicích bodů padajících pod Autonomní společenství Galicie, tedy měřicí body NO01880006, NO03010003, 14.RW.12.020, 14.RW.05.060, 14.RW.10.020, 14.RW.11.060, 14.RW.11.070, 14.RW.11.040, 14.RW.10.030, 14.RW.11.080, 14.RW.12.030, 14.RW.12.110, 14.RW.14.040, 14.RW.14.060 a 14.RW.05.090, na kterých byla zjištěna eutrofizace. Pásma zachycování vody odpovídající těmto měřicím bodům tedy musí být podle uvedeného orgánu rovněž vymezeny jako ohrožené oblasti.

48 Zapáté, co se týče Autonomního společenství Baleárské ostrovy, Komise vysvětluje, že z informací obsažených v žalobní odpovědi Španělského království vyplývá, že není nezbytné vymezit jako ohrožené oblasti pásma zachycování vody odpovídající pěti z devíti měřicích bodů, kterých se týká první žalobní důvod.

49 Pokud jde o zbývající čtyři měřicí opatření, a sice body 1801M1T 1, ES 53M0137, ES 53M1123 a ES 53M1205, má Komise za to, že Španělské království uznalo, že první žalobní důvod je vůči nim opodstatněný.

50 Zašesté Komise uvádí, že pokud jde o tři ze čtyř měřicích bodů uvedených v prvním žalobním důvodu ve vztahu k Madridskému společenství, Španělské království poskytlo důkazy dostačující k prokázání, buď že zjištěné znečištění není způsobeno dusičnany ze zemědělských zdrojů, nebo že stávající ohrožené oblasti zahrnují všechna relevantní pásma zachycování vody.

51 Pokud jde o zbývající měřicí bod v daném společenství, a sice bod TA 53306008, Komise má za to, že nelze přijmout argument Španělského království, podle kterého se značně snížil tlak zemědělství na vody, kterých se týká tento měřicí bod, jelikož v roce 2021 dosáhl maximálně 17 %. Uvedený měřicí bod zaznamenal eutrofizaci jak v období let 2012–2015, tak v období let 2016–2019, a přispění ke znečištění ve výši 17 %, byť omezené, nelze v žádném případě považovat za menšinové.

52 Zasedmé, pokud jde o měřicí body JU210, JU209 a JU202 padající pod Valencijské společenství, Komise sice uznává, že nesplnění povinnosti bylo napraveno nařízením přijatým vládou uvedeného společenství dne 10. června 2022, avšak zdůrazňuje, že k vymezení dotčených ohrožených oblastí došlo po uplynutí lhůty stanovené v odůvodněném stanovisku.

53 V duplice Španělské království tvrdí, pokud jde o dvanáct měřicích bodů uvedených v replice a spadajících pod Autonomní společenství Extremadura, že s ohledem na to, že v této fázi neexistují údaje prokazující významný příspěvek dusičnanů ze zemědělských zdrojů ke znečištění, měla by Komise přijmout – podobně jako to učinila ohledně Autonomního společenství Kanárské ostrovy – že pásma zachycování vody odpovídající těmto měřicím bodům nebudou vymezeny jako ohrožené oblasti.

54 Podle Španělského království je tomu stejně, pokud jde o Autonomní společenství Galicie, ve vztahu ke dvěma měřicím bodům uvedený v žalobě, ohledně kterých Komise v replice setrvala na prvním žalobním důvodu.

55 Pokud jde o dalších patnáct měřicích bodů uvedených Komisí v replice k tomuto autonomní společenství, není stanovisko Komise jasné a hodnoty dusičnanů nikdy nepřesáhly 25 mg/l. V každém případě tyto měřicí body nebyly uvedeny v návrhových žádáních v žalobě. V důsledku toho není namístě ve vztahu k nim konstatovat nesplnění povinnosti.

56 Pokud jde o Autonomní společenství Baleárské ostrovy, Španělské království tvrdí, že nařízení o vymezení ohrožených oblastí, včetně pásem zachycování vody odpovídajících čtyřem měřicím bodům uvedeným v replice Komise, bylo přijato a zveřejněno tímto autonomním společenstvím dne 27. března 2023.

57 Pokud jde o Madridské společenství, Španělské království připomíná, že v nedávném rozhodnutí ve věci odchylky požadované podle směrnice 91/676, a sice prováděcího rozhodnutí Komise (EU) 2022/2069 ze dne 30. září 2022, kterým se povoluje odchylka požadovaná Nizozemskem podle směrnice Rady 91/676 (Úř. věst. 2022, L 277, s. 195), měl uvedený orgán za to, že „[aby bylo] přispění zemědělství ke znečištění živinami významné, […] [musí] čin[it] více než 19 % celkového zatížení živinami“. Přispění ke znečištění ve výši 17 %, jako je přispění uvedené v bodě 51 tohoto rozsudku, tedy nelze kvalifikovat jako „významné“.

– *Závěry Soudního dvora*

– K měřicím bodům, které již Komise v replice nadále nezmiňovala

58 Z repliky Komise vyplývá, že s ohledem na skutečnosti uvedené Španělským královstvím v žalobní odpovědi připouští, že není třeba vymezit jako ohrožené oblasti pásma zachycování vody odpovídající 62 z 84 měřicích bodů uvedených v žalobě, včetně všech měřicích bodů spadajících pod Autonomní společenství Kastilie a León a Autonomním společenství Kanárské ostrovy, a že se již z tohoto důvodu nedomáhá určení nesplnění povinnosti.

59 Za těchto okolností je třeba zamítnout první žalobní důvod v rozsahu, v němž Komise tímto žalobním důvodem vytýká Španělskému království, že nevymezilo jako ohrožené oblasti pásma zachycování vody odpovídající uvedeným 62 měřicím bodům.

– K dodatečným měřicím bodům neuvedeným v návrhu na zahájení řízení

60 V odůvodnění repliky Komise tvrdila, že pásma zachycování vody odpovídající patnácti měřicím bodům spadajícím pod Autonomní společenství Galicie, které neuvedla v návrhu na zahájení řízení, měly být vymezeny jako ohrožené oblasti.

61 V tomto ohledu je třeba připomenout, že z čl. 127 odst. 1 jednacího řádu Soudního dvora plyne, že nové žalobní důvody nelze předkládat v průběhu řízení, ledaže by se zakládaly na právních a skutkových okolnostech, které vyšly najevo v průběhu řízení. Komise přitom netvrdila ani neprokázala, že by tato posledně uvedená výjimka mohla odůvodnit rozšíření předmětu sporu.

62 První žalobní důvod tudíž musí být zamítnut jako nepřípustný v rozsahu, v němž se týká těchto patnácti dodatečných měřicích bodů.

– K ostatním měřicím bodům

63 Pokud jde o zbývajících 22 měřicích bodů uvedených v návrhu na zahájení řízení, je třeba připomenout, že v souladu s ustálenou judikaturou musí Komise v rámci řízení o nesplnění povinnosti prokázat existenci tvrzeného nesplnění povinnosti a předložit Soudnímu dvoru důkazy nezbytné k tomu, aby Soudní dvůr ověřil existenci tohoto nesplnění povinnosti, aniž se Komise může opírat o jakoukoli domněnku. Teprve když Komise předložila dostatečné poznatky k prokázání existence tvrzeného nesplnění povinnosti, je na tomto členském státu, aby věcně a podrobně zpochybnil předložené poznatky a důsledky, které z nich vyplývají [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 24. června 2021, Komise v. Španělsko (Zhoršení stavu přírodní oblasti Doñana), C-559/19, EU:C:2021:512, body 46 a 47, jakož i citovaná judikatura].

64 V souladu s čl. 3 odst. 2 směrnice 91/676 členské státy vymezí do dvou let od oznámení této směrnice jako ohrožené oblasti všechny známé půdní plochy na území svého státu, které jsou odvodňovány do „znečištěných vod“ nebo „vod ohrožených znečištěním“ podle odstavce 1 uvedeného článku 3 a přispívají ke znečišťování.

65 Podle čl. 3 odst. 1 směrnice 91/676 jsou „znečištěné vody a vody ohrožené znečištěním“ ve smyslu tohoto ustanovení vymezeny podle kritérií stanovených v příloze I uvedené směrnice. Ze znění čl. 3 odst. 1 ve spojení s přílohou I uvedené směrnice v této souvislosti vyplývá, že členské státy jsou povinny vymezit jako „znečištěné vody“ nebo „vody ohrožené znečištěním“ všechny povrchové sladké vody a podzemní vody, které obsahují nebo by mohly obsahovat více dusičnanů, než stanoví tato příloha, jakož i vody, ve kterých byla zjištěna nebo hrozí eutrofizace.

66 V tomto ohledu, jak již totiž Soudní dvůr rozhodl, pro to, aby vody byly považovány za „znečištěné“ ve smyslu zejména čl. 3 odst. 1 směrnice 91/676 a bylo nutné jejich vymezení jako ohrožená oblast podle čl. 3 odst. 2 uvedené směrnice, není nezbytné, aby dusíkaté látky ze zemědělských zdrojů přispívaly k znečištění výlučně. Postačí, aby k němu přispěly významným způsobem (rozsudek ze dne 23. dubna 2015, Komise v. Řecko, C-149/14, EU:C:2015:264, bod 36 a citovaná judikatura).

67 Článek 3 odst. 4 směrnice 91/676 ukládá členským státům jednak povinnost [v přiměřené době a] nejméně každé čtyři roky přezkoumat a podle potřeby upravit nebo doplnit seznam vymezených ohrožených oblastí podle čl. 3 odst. 2 uvedené směrnice, které jsou odvodňovány do vod vymezených v souladu s čl. 3 odst. 1 uvedené směrnice a které přispívají ke znečištění dusičnany, přičemž musí přihlédnout ke změnám a skutečnostem, které při předchozím vymezení nebylo možné předvídat, a jednak povinnost oznámit Komisi do šesti měsíců jakoukoli změnu nebo doplněk k seznamu vymezených oblastí.

68 Ačkoli v projednávaném případě čl. 3 odst. 4 směrnice 91/676, který se omezuje na to, že ukládá členským státům, aby splnily povinnosti, které stanoví, „[v přiměřené době]“ a nejméně každé čtyři roky, neupřesňuje, k jakému okamžiku a za jakých okolností má být takové přezkoumání provedeno, je třeba konstatovat, že Španělské království nezpochybňuje argument Komise, podle něhož byl v podstatě tento členský stát povinen splnit povinnosti uložené uvedeným ustanovením, pokud jde o pásma zachycování vody odpovídající měřicím bodům, kterých se týká žaloba, jelikož vody odebírané v těchto měřicích bodech byly ve zprávách poskytnutých španělskými orgány na základě směrnice 91/676 prohlášeny za znečištěné nebo eutrofizované, neboť odběry z uvedených měřicích bodů prokázaly, buď že povrchové sladké vody a podzemní vody dotčené těmito pásmy zachycování vody obsahují nebo by mohly obsahovat více dusičnanů, než stanoví příloha I uvedené směrnice, nebo, že v těchto vodách byla zjištěna nebo v blízké budoucnosti hrozila eutrofizace.

69 Španělské království nezpochybňuje ani to, že vody odebrané ve zbývajících 22 měřicích bodech byly takto znečištěny nebo eutrofizovány dusičnany.

70 Jak však bylo připomenuto v bodě 66 tohoto rozsudku, vymezení pásma zachycování vody odpovídající určitému měřicímu bodu jako ohrožené oblasti je nutné pouze tehdy, pokud dusíkaté látky ze zemědělských zdrojů zjištěné v tomto měřícím bodě významným způsobem přispívají ke znečištění dusičnany. Jelikož Španělské království zpochybňuje, že tomu tak je, v souladu s judikaturou citovanou v bodě 63 tohoto rozsudku přísluší Komisi, aby ohledně uvedených měřicích bodů prokázala významné přispění k takovému znečištění, nebo přinejmenším aby předložila dodatečné důkazy umožňující takové konstatování.

71 Přitom Komise ohledně 14 ze zbývajících 22 bodů nacházejících se v Autonomním společenství Extremadura a Autonomním společenství Galicie neprokázala, že by dusíkaté látky ze zemědělských zdrojů významným způsobem přispívaly ke znečištění dusičnany, jejichž přítomnost byla v těchto měřicích bodech zjištěna, ani nepředložila důkazy, které by mohly prokázat takový následek, jenž Španělské království zpochybňuje. Komise se totiž v podstatě spokojila s tvrzením, že Španělské království neposkytlo dostatečná vysvětlení, pokud jde o uvedené měřicí body.

72 Za těchto okolností musí být první žalobní důvod zamítnut v rozsahu, v němž se Španělskému království vytýká, že tím, že jako ohrožené oblasti nevymezilo pásma zachycování vody odpovídající těmto čtrnácti měřicím bodům, nesplnilo své povinnosti, které pro něj vyplývají z čl. 3 odst. 4 směrnice 91/676.

73 Pokud jde o měřicí body 1801M1T 1, ES 53M0137, ES 53M1123 a ES 53M1205, spadající pod Autonomní společenství Baleárské ostrovy, je třeba uvést, že Španělské království se v žalobní odpovědi omezuje na informaci, že v současnosti probíhá revize vymezení ohrožených oblastí a že návrh nařízení o vymezení ohrožených oblastí se nachází v pokročilé fázi zpracování.

74 Ačkoli Španělské království v duplice uvádí, že nařízení o vymezení ohrožených oblastí, včetně pásem zachycování vody odpovídajících těmto čtyřem měřicím bodům, bylo přijato a zveřejněno Autonomním společenstvím Baleárské ostrovy dne 27. března 2023, je nutno konstatovat, že tato skutečnost sice potvrzuje, že dotčená pásma měla být skutečně vymezena jako ohrožené oblasti, avšak nastala po uplynutí lhůty stanovené v odůvodněném stanovisku.

75 Z ustálené judikatury přitom vyplývá, že se existence nesplnění povinnosti musí posuzovat vzhledem ke stavu, v němž se členský stát nacházel v době, kdy uplynula lhůta stanovená v odůvodněném stanovisku, a že změny, ke kterým došlo následně, nemohou být brány v úvahu [rozsudek ze dne 28. dubna 2022, Komise v. Bulharsko (Aktualizace strategií pro mořské prostředí), C-510/20, EU:C:2022:324, bod 39 a citovaná judikatura].

76 Z toho vyplývá, že prvnímu žalobnímu důvodu musí být vyhověno v rozsahu, v němž Komise tímto žalobním důvodem vytýká Španělskému království, že tím, že jako ohrožené oblasti nevymezilo pásma zachycování vody odpovídající čtyřem měřicím bodům uvedeným v bodě 73 tohoto rozsudku, nesplnilo povinnosti, které pro něj vyplývají z čl. 3 odst. 4 směrnice 91/676.

77 Stejné úvahy platí pro měřicí body JU210, JU209 a JU202 spadající pod Valencijské společenství. Španělské království totiž v tomto ohledu pouze uvádí, že pásma zachycování vody odpovídající těmto měřicím bodům byla vymezena jako ohrožené oblasti nařízením přijatým vládou tohoto autonomního společenství dne 10. června 2022, tedy po uplynutí lhůty stanovené v odůvodněném stanovisku.

78 Pokud jde konečně o měřicí bod TA 53306008, který spadá pod Madridské společenství, Španělské království v podstatě tvrdí, že přispění dusíkatých látek ze zemědělských zdrojů ke znečištění se značně snížilo, přičemž v roce 2021 dosáhlo maximální míry 17 %. Jak přitom Komise uvedla v replice, Soudní dvůr již v rozsudku ze dne 22. září 2005, Komise v. Belgie (C-221/03, EU:C:2005:573, body 86 a 87), rozhodl, že takové přispění ve výši 17 % je významné ve smyslu judikatury citované v bodě 66 tohoto rozsudku.

79 Pokud jde o argument Španělského království vznesený v duplice a vycházející ze skutečnosti, že v nedávném rozhodnutí týkajícím se odchylky požadované na základě směrnice 91/676 měla Komise za to, že k tomu, aby bylo přispění dusíkatých látek ze zemědělských zdrojů ke znečištění významné, musí přesáhnout 19 % znečištění, stačí konstatovat, že takové posouzení ze strany Komise nemůže v žádném případě zavazovat Soudní dvůr, má-li sám posoudit významnou povahu takového přispívání ke znečištění.

80 S ohledem na výše uvedené je třeba konstatovat, že první žalobní důvod je opodstatněný v rozsahu, v němž Komise vytýká Španělskému království, že nesplnilo povinnosti, které pro něj vyplývají z čl. 3 odst. 4 směrnice 91/676, neboť uvedený členský stát nevymezil jako ohrožené oblasti pásma zachycování vody odpovídající měřicím bodům 1801M1T 1, ES 53M0137, ES 53 M1123 a ES 53M1205 spadajícím pod Autonomní společenství Baleárské ostrovy, měřicím bodům JU210, JU209 a JU202 spadajícím pod Valencijské společenství, a měřicímu bodu TA 53306008 spadajícímu pod Madridské společenství.

***Ke druhému žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení čl. 5 odst. 4 směrnice 91/676***

81 Druhým žalobním důvodem se Komise domáhá, aby Soudní dvůr určil, že Španělské království tím, že nestanovilo všechna nezbytná závazná opatření v akčních programech určitého počtu společenství, nesplnilo povinnosti, které pro něj vyplývají z čl. 5 odst. 4 směrnice 91/676, ve spojení s jejími přílohami II a III.

82 Tento žalobní důvod se dělí na tři části, z nichž první se týká akčních programů autonomních společenství Aragonie, Kastilie-La Mancha a Kastilie a León, druhá akčního programu Autonomního společenství Extremadura a třetí akčního programu Madridského společenství.

*K první části druhého žalobního důvodu, týkající se akčních programů autonomních společenství Aragonie, Kastilie-La Mancha a Kastilie a León*

– *Argumentace účastníků řízení*

83 Pokud jde o Autonomní společenství Aragonie, Kastilie-La Mancha a Kastilie a León, Komise v žalobě tvrdí, že akční programy těchto autonomních společenství neobsahují nezbytná závazná opatření k podmínkám používání hnojiv na velmi strmých pozemcích uvedeným v příloze II části A bodě 2 směrnice 91/676 z důvodu, že opatření obsažená v těchto akčních programech jsou méně přísná než doporučení obsažená ve studii zveřejněné v roce 2011 pod názvem *Recommendations for establishing Action Programmes under Directive 91/676/EEC concerning the protection of waters against pollution caused by nitrates from agricultural sources* (Doporučení k provádění akčních programů podle směrnice 91/676/EHS o ochraně vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů, dále jen „vědecká studie“).

84 Vědecká studie obsahuje následující doporučení pro používání hnojiv na velmi strmých pozemcích:

– kombinovat používání hnojiv a statkových hnojiv na pozemcích se sklonem větším než 2 % spolu s preventivními opatřeními, jako je přímé zaorávání (vrstevnicové obdělávání), vstřikování do půdy, pěstování trvalých plodin, terasy, široké nehnojené ochranné pásy atd.;

– zakázat povrchové používání statkových hnojiv a hnojiv N a P [hnojiva obsahující dusík nebo fosfor] na pozemcích vyňatých z produkce se sklonem větším než 8 % a zejména se svahem delším než 100 metrů;

– zakázat povrchové a podpovrchové (vstřikování, zaorávání) používání statkových hnojiv a N a P hnojiv na všech pozemcích se sklonem větším než 15 % a zejména se svahem delším než 100 metrů (zákaz používání hnojiv a statkových hnojiv).

85 V tomto ohledu Komise uznává, že tato studie není právně závazná a není jediným platným vědeckým kritériem pro posouzení, zda členské státy zajistily správné provedení směrnice 91/676 do svých právních řádů, nicméně připomíná, že podle čl. 5 odst. 3 této směrnice musí akční programy zohledňovat „dostupné vědecké a technické údaje“. Vědecká studie je přitom součástí těchto údajů a Španělské království neposkytlo jiné vědecké údaje, které by odůvodnily, že pro dosažení cílů stanovených uvedenou směrnicí jsou dostatečná méně přísná opatření než opatření stanovená touto studií.

86 Španělské království v žalobní odpovědi v podstatě tvrdí, že vědecká studie nemůže být považována za jediné kritérium pro posouzení správného provedení směrnice 91/676 a nemůže jí být přiznána právně závazná povaha. Dále tvrdí, že ačkoli článek 11 této směrnice stanoví pouze to, že Komise může předkládat návrhy na revizi této směrnice, Komise tím, že používá vědeckou studii jako jediné kritérium pro posouzení akčních programů, zamýšlí zavést pro členské státy další povinnosti, které ve skutečnosti vyžadují změnu samotné směrnice. Na jednotlivých územích uvedených v návrhu na zahájení řízení přitom existují akční programy, které jsou v souladu s požadavky této směrnice.

87 Pokud jde o Autonomní společenství Aragonie, Španělské království tvrdí, že jediná výtka formulovaná Komisí spočívá v tom, že opatření stanovená akčním programem uvedeného autonomního společenství pro strmé pozemky jsou méně přísná než opatření uvedená ve vědecké studii. Komise nepředložila žádný důkaz umožňující tvrdit, že tento akční program není v souladu s požadavky čl. 5 odst. 4 směrnice 91/676, jelikož uvedené ustanovení nestanoví konkrétní číselný údaj, o který by se Komise mohla opírat.

88 Podle Španělského království platí tytéž úvahy pro Autonomní společenství Kastilie-La Mancha. Toto autonomní společenství kromě toho změnilo svůj akční program nařízením přijatým dne 28. září 2020, kterým do něj doplnilo ustanovení o používání dusíkatých hnojiv na strmých pozemcích. Tyto změny přitom Autonomní společenství Kastilie-La Mancha uskutečnilo na základě návrhu akčního programu předloženého Autonomním společenstvím Navarra, který Komise v odůvodněném stanovisku považovala za vyhovující povinnostem vyplývajícím z čl. 5 odst. 4 směrnice 91/676. Logicky je tedy třeba mít za to, že takto změněný akční program Autonomního společenství Kastilie-La Mancha je v souladu s požadavky uvedeného ustanovení.

89 Pokud jde o Autonomní společenství Kastilie a León, Španělské království tvrdí, jak Komise uznala v žalobě, že článek 10 zásad správné praxe tohoto autonomního společenství, přijatých nařízením ze dne 25. června 2020, stanoví podmínky používání hnojiv na velmi strmých pozemcích. Povinnosti stanovené v čl. 5 odst. 4 směrnice 91/676 tedy v uvedeném autonomním společenství byly dodrženy. V každém případě uvedené společenství přijalo vyhláškou ze dne 29. dubna 2022 opatření týkající se používání hnojiv na velmi strmých pozemcích, aby se řídilo doporučeními Komise.

90 Komise v replice zpochybňuje argumentaci Španělského království. Zejména trvá na svém postoji ohledně Autonomního společenství Aragonie.

91 Pokud jde o argument, podle kterého byly akční programy Autonomního společenství Kastilie-La Mancha a Autonomního společenství Navarra podobné, uvádí, že opatření akčních programů jednotlivých regionů posuzuje v závislosti na klimatických a pedologických podmínkách daných regionů.

92 Pokud jde o Autonomní společenství Kastilie a León, Komise dodává, že má-li Španělské království za to, že s ohledem na zvláštní charakteristiky daného autonomního společenství postačují mírnější pravidla, než jsou pravidla stanovená ve vědecké studii, aby se předešlo rizikům souvisejícím s odtokem, měl tento členský stát poskytnout vědecké a technické údaje, o které se v tomto ohledu opírá, což neučinil. Pokud jde o verzi akčního programu tohoto autonomního společenství vyplývající z vyhlášky ze dne 29. dubna 2022, která byla v každém případě přijata po lhůtě stanovené v odůvodněném stanovisku, ta stále neodpovídá dostupným vědeckým a technickým normám, neboť za určitých okolností stanoví možnost používat hnojiva na pozemcích se sklonem vyšším než 15 %, aniž předkládá technické údaje odůvodňující tuto odchylku od vědeckých doporučení, o která se opírala Komise.

93 V duplice Španělské království upřesňuje, pokud jde o Autonomní společenství Aragonie, že dne 14. prosince 2022 bylo přijato rozhodnutí s cílem objasnit obsah akčního programu tohoto autonomního společenství co do podmínky používání hnojiv na velmi strmých pozemcích, a to přesným a podrobným upřesněním povinností a opatření, která mají být provedena. Podle Španělského království je toto rozhodnutí v souladu s doporučeními Komise.

– *Závěry Soudního dvora*

94 Zaprvé je třeba připomenout, že čl. 5 odst. 3 písm. a) směrnice 91/676 stanoví, že akční programy vezmou v úvahu dostupné vědecké a technické údaje. Uvedené akční programy musí obsahovat řadu závazných opatření uvedených v odstavci 4 tohoto článku. Za účelem ověření, zda je daný akční program v souladu s těmito ustanoveními, je tudíž nezbytné, aby Komise zohlednila dostupné vědecké a technické údaje. Španělské království přitom nezpochybňuje, že vědecká studie, ze které Komise v projednávané věci vycházela, patří mezi dostupné vědecké údaje, které tak tento orgán musí zohlednit.

95 Na rozdíl od toho, co tvrdí Španělské království, se Komise nijak nesnažila odkazem na vědeckou studii této studii propůjčit právně závaznou povahu nebo uložit tomuto členskému státu další povinnosti.

96 Španělské království totiž mohlo předložit další vědecké studie a dokumenty za účelem vyvrácení tvrzení tohoto orgánu (obdobně viz rozsudek ze dne 21. června 2018, Komise v. Německo, C-543/16, EU:C:2018:481, bod 77). Jak přitom správně uvedla Komise, Španělské království nepředložilo takové studie nebo dokumenty, které by prokazovaly, že mírnější podmínky pro používání hnojiv na velmi strmých pozemcích, než jsou podmínky uvedené ve vědecké studii, by postačovaly ke snížení znečištění vod způsobeného nebo vyvolaného dusičnany ze zemědělských zdrojů a k předcházení dalšímu takovémuto znečišťování, v souladu s cílem sledovaným směrnicí 91/676 uvedeným v jejím článku 1.

97 Zadruhé je třeba uvést, že Španělské království nezpochybňuje, že podmínky používání hnojiv na velmi strmých pozemcích stanovené v akčních programech autonomních společenství, kterých se týká první část druhého žalobního důvodu, jsou méně přísné než podmínky stanovené vědeckou studií.

98 Zatřetí, ačkoli Španělské království tvrdí, že opatření přijatá Autonomním společenstvím Kastilie-La Mancha byla založena na opatřeních přijatých Autonomním společenstvím Navarra, která Komise považovala za dostatečná, jak vyplývá z jejího odůvodněného stanoviska,

nezpochybňuje, že opatření přijatá Autonomním společenstvím Kastilie-La Mancha jsou méně přísná než opatření stanovená vědeckou studií, aniž vysvětlilo, proč by tato méně přísná opatření měla být považována za slučitelná s požadavky čl. 5 odst. 4 směrnice 91/676.

99 Konečně začtvrté v rozsahu, v němž se Španělské království dovolává opatření přijatých po uplynutí lhůty stanovené v odůvodněném stanovisku a týkajících se autonomních společenství Kastilie a León a Aragonie stačí připomenout, že v souladu s judikaturou citovanou v bodě 75 tohoto rozsudku nemohou být změny, ke kterým došlo po uplynutí lhůty stanovené v odůvodněném stanovisku, Soudním dvorem zohledněny při posouzení existence zjištěného nesplnění povinnosti.

100 Z toho vyplývá, že první části druhého žalobního důvodu je třeba vyhovět.

*Ke druhé části druhého žalobního důvodu, týkající se akčního programu Autonomního společenství Extremadura*

– *Argumentace účastníků řízení*

101 Komise má v žalobě za to, že v akčním programu Autonomního společenství Extremadura chybí tři prvky, a sice opatření týkající se dočasného skladování pevných statkových hnojiv na polích, uvedená v příloze II části A bodě 5 a v příloze III odst. 1 bodě 2 směrnice 91/676, opatření týkající se vedení záznamů o použití hnojiv stanovená v příloze II části B bodě 9 a v příloze III odst. 1 bodě 3 a odst. 2 uvedené směrnice, jakož i opatření týkající se maximálního ročního množství použitých statkových hnojiv na hektar půdy, stanovená v příloze III odst. 2 uvedené směrnice.

102 V žalobní odpovědi Španělské království tvrdí, že právní úprava platná v daném autonomním společenství brání dočasnému skladování pevných statkových hnojiv v zemědělských podnicích. Zemědělské podniky jsou rovněž povinny vést aktuální záznamy pro každou plodinu, s upřesněním zejména dat použití hnojiva, jeho typu a použitého množství. Autonomní společenství Extremadura v každém případě vypracovalo nový akční program, který se řídil pokyny Komise.

103 Komise v replice namítá, že pravidla, jichž se dovolává Španělské království, nedostačují k zajištění správného provedení čl. 5 odst. 4 směrnice 91/676, který vyžaduje, aby dotčená opatření byla zahrnuta do akčního programu pro ohrožené oblasti.

104 V duplice Španělské království tvrdí, že všechny zemědělské podniky jsou povinny dodržovat pravidla týkající se záznamů o používání hnojiv a aspektů týkajících se opatření dočasného skladování pevných statkových hnojiv na poli bez ohledu na jejich zahrnutí do akčního programu Autonomního společenství Extremadura, jelikož se jedná o povinnosti uložené královským nařízením použitelným na celém území státu.

– *Závěry Soudního dvora*

105 Je třeba konstatovat, že Španělské království v podstatě nezpochybňuje, že v rozporu s povinnostmi, které vyplývají z čl. 5 odst. 4 směrnice 91/676 ve spojení s přílohami II a III této směrnice, akční program Autonomního společenství Extremadura neobsahuje tři prvky uvedené v bodě 101 tohoto rozsudku.

106 Kromě toho v rozsahu, v němž se Španělské království dovolává legislativního opatření, které nebylo přijato ke dni uplynutí lhůty stanovené v odůvodněném stanovisku, musí být jeho argumentace odmítnuta z důvodů uvedených v bodě 99 tohoto rozsudku.

107 Z toho vyplývá, že druhé části druhého žalobního důvodu je třeba vyhovět.

*Ke třetí části druhého žalobního důvodu, týkající se akčního programu Madridského společenství*

– *Argumentace účastníků řízení*

108 Pokud jde o Madridské společenství, Komise Španělskému království vytýká, že v akčním programu uvedeného společenství chybí jasné údaje o opatřeních týkajících se dočasného skladování pevných hnojiv na polích podle přílohy II části A bodě 5 a v příloze III odst. 1 bodě 2 směrnice 91/676, zejména pokud jde o maximální dobu skladování statkových hnojiv na polích.

109 V žalobní odpovědi Španělské království uvádí, že akční program, který byl v době vydání odůvodněného stanoviska ve fázi vypracování, se v současné době nachází ve fázi schvalování. Je třeba rovněž zohlednit královské nařízení č. 47/2022 o ochraně vod před difúzním znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů, uvedené v bodě 15 tohoto rozsudku, a návrh královského nařízení o udržitelné výživě v zemědělské půdě.

110 V replice Komise uvádí, že jelikož nový akční program uvedeného společenství je zatím ve fázi vypracování, použije se předchozí akční program.

111 Španělské království v duplice upřesňuje, že každoroční kontroly prováděné u zemědělských podniků nacházejících se v ohrožených oblastech zahrnují od roku 2020 na základě platného akčního programu prověřování zařízení pro skladování pevných hnojiv, statkových hnojiv a močůvky.

– *Závěry Soudního dvora*

112 Je namístě uvést, že Španělské království nezpochybňuje nesplnění povinnosti, které je mu vytýkáno, pokud jde o Madridské společenství.

113 Kromě toho v rozsahu, v němž se Španělské království dovolává legislativního opatření přijatého po uplynutí lhůty stanovené v odůvodněném stanovisku, musí být jeho argumentace odmítnuta z důvodů uvedených v bodě 99 tohoto rozsudku.

114 Z toho vyplývá, že třetí části druhého žalobního důvodu, a tudíž i tomuto žalobnímu důvodu v plném rozsahu musí být vyhověno.

115 S ohledem na výše uvedené je třeba určit, že Španělské království tím, že nestanovilo všechna nezbytná závazná opatření v akčních programech autonomních společenství Aragonie, Kastilie-La Mancha, Kastilie a León a Extremadura, jakož i Madridského společenství, nesplnilo povinnosti, které pro něj vyplývají z čl. 5 odst. 4 směrnice 91/676 ve spojení s přílohami II a III uvedené směrnice.

### *Ke třetímu žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení čl. 5 odst. 5 směrnice 91/676*

116 Třetím žalobním důvodem, který se dělí na dvě části, se Komise v podstatě domáhá, aby Soudní dvůr určil, že Španělské království tím, že nepřijalo požadovaná dodatečná nebo účinnější opatření, pokud jde o znečištění dusičnany, nesplnilo povinnosti, které pro něj vyplývají z čl. 5 odst. 5 směrnice 91/676. Tvrdí, že podle uvedeného ustanovení musí členské státy v rámci akčních programů přijmout dodatečná nebo účinnější opatření, která pokládají za potřebná, nejsou-li opatření uvedená v čl. 5 odst. 4 uvedené směrnice dostatečná ke snížení znečištění a předcházení dalšímu znečišťování dusičnany ze zemědělských zdrojů.

#### *K první části třetího žalobního důvodu, týkající se autonomních společenství Aragonie, Kastilie-La Mancha, Kastilie a León a regionu Murcie*

##### – *Argumentace účastníků řízení*

117 První částí tohoto žalobního důvodu Komise v podstatě vytýká Španělskému království, že nepřijetím požadovaných dodatečných nebo účinnějších opatření, pokud jde o znečištění dusičnany, pro autonomní společenství Aragonie, Kastilie-La Mancha, Kastilie a León a regionu Murcie, nesplnilo povinnosti, které pro něj vyplývají z čl. 5 odst. 5 směrnice 91/676.

118 Komise má za to, že údaje poskytnuté španělskými orgány ve zprávě za roky 2016–2019 ukazují, že ve čtyřech dotčených autonomních společenstvích se kvalita vod ve srovnání s předchozím obdobím nezlepšila, což naznačuje, že opatření přijatá podle čl. 5 odst. 4 směrnice 91/676 nebyla dostačující k zajištění dosažení cílů stanovených v článku 1 této směrnice.

119 Ohledně Autonomního společenství Aragonie ze zprávy za roky 2016–2019 rovněž zaprvé vyplývá, že v 56,3 % měřicích bodů podzemních vod přesahovaly hodnoty dusičnanů 40 mg/l a v 39,1 % uvedených bodů tyto hodnoty přesahovaly 50 mg/l. Přitom ve zprávě za roky 2012–2015 podíl měřicích bodů, na kterých byly naměřeny hodnoty dusičnanů přesahující 40 mg/l dosahoval 54,3 %, kdežto podíl měřicích bodů vykazujících hodnoty přesahující 50 mg/l dosahoval 42,3 %. Zadruhé 67,4 % měřicích bodů podzemních vod uvádějících hodnoty dusičnanů přesahující 40 mg/l ukazuje na stabilní nebo vzestupnou tendenci. Zatřetí platí totéž pro 53,8 % měřicích bodů podzemních vod uvádějících hodnoty přesahující 50 mg/l.

120 Pokud jde o povrchové vody, procentní podíl měřicích bodů uvádějících hodnoty dusičnanů přesahující 40 mg/l se mezi uvedenými obdobími zvýšil ze 7,7 % na 8 % a procentní podíl těchto bodů uvádějící hodnoty přesahující 50 mg/l se zvýšil z 0 % na 4 %. Všechny měřicí body uvádějící hodnoty dusičnanů přesahující 50 mg/l vykazují vzestupnou nebo stabilní tendenci.

121 Pokud jde o eutrofizaci, Autonomní oblast Aragonie měla v období let 2012–2015 v ohrožených oblastech pouze dva měřicí body, z nichž na jednom byla zaznamenána eutrofizace. V období let 2016–2019 se počet měřicích bodů, které sledují stav eutrofizace, zvýšil na osm, a znečištění bylo zaznamenáno na dvou z nich.

122 Stručně řečeno, údaje o podzemních vodách nevykazují zlepšení kvality vody, údaje o povrchových vodách ukazují zhoršení kvality vody a malý počet měřicích bodů vykazuje eutrofizaci v ohrožených oblastech, což ztěžuje posouzení vývoje stavu eutrofizace.

123 Ačkoli Komise uznává, že opatření přijatá Autonomním společenstvím Aragonie představují krok správným směrem, má za to, že s ohledem na úroveň znečištění vod a neexistenci studií dokládajících dostatečnost těchto opatření Španělské království nadále neplní povinnosti vyplývající z čl. 5 odst. 5 směrnice 91/676 v tomto autonomním společenství.

124 Pokud jde o autonomní společenství Kastilie-La Mancha, podíl měřicích bodů podzemních vod v ohrožených oblastech naznačujících koncentraci dusičnanů přesahující 50 mg/l, se snížil z 32 % v rámci zprávy za roky 2012–2015 na 26,3 % v rámci zprávy za roky 2016–2019. Nicméně 57,8 % měřicích bodů, kde bylo zjištěno znečištění podzemních vod během posledně uvedeného období, však prokazuje stabilní nebo vzestupnou tendenci. Kromě toho se procentní podíl měřicích bodů povrchových vod v ohrožených oblastech, které vykazují eutrofizaci, zvýšil z 35,9 % ve zprávě za roky 2012–2015 na 60 % ve zprávě za roky 2016–2019. Španělské orgány ostatně uznaly zhoršení kvality vody v tomto autonomním společenství.

125 S ohledem na úroveň znečištění vod a neexistenci technických studií a údajů na podporu dostatečnosti přijatých opatření Španělské království v uvedeném autonomním společenství nadále neplní povinnosti vyplývající z čl. 5 odst. 5 směrnice 91/676.

126 Pokud jde o Autonomní společenství Kastilie a León, údaje předložené španělskými orgány ve zprávě za roky 2016–2019 jasně ukazují, že se situace v ohrožených oblastech nezlepšila. V těchto zónách se tak procentní podíl měřicích bodů podzemních vod vykazujících koncentrace dusičnanů přesahující 50 mg/l zvýšil z 37,2 % na 43 %. Kromě toho více než polovina měřicích bodů, v nichž koncentrace dusičnanů přesahuje 50 mg/l, vykazuje ve srovnání s předchozím obdobím stabilní nebo vzestupnou tendenci.

127 Opatření přijatá španělskými orgány nepostačují k ukončení neplnění povinností vytýkaného Španělskému království.

128 Pokud jde o Region Murcie, údaje předložené španělskými orgány ve zprávě za roky 2016–2019 neumožňují konstatovat, že se situace v ohrožených oblastech zlepšila ve srovnání s údaji vyplývajícími ze zprávy za roky 2012–2015. Ačkoli se procento měřicích bodů podzemních vod vykazujících hodnoty dusičnanů přesahující 50 mg/l v těchto oblastech snížilo z 62,5 % na 57,4 %, procentní podíl měřicích bodů povrchových vod vykazujících hodnoty přesahující 50 mg/l se v ohrožených oblastech zvýšil z 10 % na 15,6 %.

129 Komise uznává, že uvedené autonomní společenství přijalo několik dodatečných opatření. Tato opatření však nejsou dostatečná pro dosažení cílů směrnice 91/676, jak rovněž prokazuje rozsah a závažnost událostí anoxické krize v roce 2019 a na konci léta 2021.

130 Španělské království v žalobní odpovědi zpochybňuje argumentaci Komise a tvrdí, že povinnost uložená čl. 5 odst. 5 směrnice 91/676 není povinností spočívající v dosažení výsledku. Jedná se naopak o povinnost přijmout opatření k dosažení cílů uvedených v článku 1 této směrnice. Přitom v autonomních společenstvích Aragonie, Kastilie-La Mancha, Kastilie a León a Region Murcie byla přijata dodatečná a účinnější opatření k dosažení cílů stanovených v článku 1 uvedené směrnice.

131 Kromě toho čl. 5 odst. 5 směrnice 91/676 vyžaduje přijetí opatření, která členské státy „pokládají za potřebná“ pro dosažení cílů uvedených v článku 1 této směrnice. To předpokládá, že výsledek platných opatření bude moci být nejprve vyhodnocen za účelem přijetí nových opatření „na

základě získaných zkušeností“, jak stanoví čl. 5 odst. 5 uvedené směrnice. To přitom nutně a nevyhnutelně vyžaduje, aby uplynula určitá doba. Jak uvádí třináctý bod odůvodnění téže směrnice, ochranná opatření povedou ke zlepšení jakosti vod možná až po uplynutí mnoha let.

132 Navíc z čl. 5 odst. 7 směrnice 91/676 vyplývá, že členské státy musí nejméně každé čtyři roky přezkoumat a v případě nutnosti upravit své akční programy včetně všech dodatečných opatření přijatých podle čl. 5 odst. 5 uvedené směrnice. Stejně tak jsou podle jejího článku 10 členské státy povinny předložit Komisi za každé čtyřleté období zprávu, která obsahuje údaje uvedené v příloze V uvedené směrnice, a týká se zejména jakýchkoli dodatečných nebo účinnějších opatření přijatých na základě čl. 5 odst. 5 téže směrnice. Členské státy by se v rámci této zprávy měly vyjádřit jednak k přibližným lhůtám, v nichž se domnívají, že by vody vymezené v souladu s čl. 3 odst. 1 směrnice 91/676 měly reagovat na opatření stanovená v akčním programu, a jednak k určení míry nejistoty těchto odhadů. Bylo by tedy nepřesné tvrdit, jak to činí Komise, že opatření stanovená v čl. 5 odst. 5 uvedené směrnice nebyla přijata.

133 Konečně přijetí dodatečných nebo účinnějších opatření v rámci akčních programů je pouze jedním z možných opatření, která mohou příslušné orgány přijmout k dosažení cílů stanovených směrnicí 91/676.

134 Pokud jde o Autonomní společenství Aragonie, bylo by rozporuplné vytýkat španělským orgánům, že nepřijaly dodatečná opatření, a současně připustit, že se snížil podíl měřicích bodů podzemních vod s hodnotami dusičnanů přesahujícími 50 mg/l. Kromě toho nelze připustit, že by pro účely konstatování potřeby dodatečných nebo účinnějších opatření mělo být poukázáno – jak činí Komise – na měřicí body, v nichž byly zjištěny hodnoty dusičnanů nižší než 50 mg/l. V tomto autonomním společenství tedy skutečně došlo ke zlepšení kvality vody.

135 Kromě toho Komise uznává, že jeden ze dvou legislativních aktů přijatých Autonomním společenstvím Aragonie v tomto ohledu přispívá k tomu, aby se předešlo urychlení nárůstu znečištění, a že druhý z nich omezuje otevírání nových podniků a může mít pozitivní účinky na snížení obsahu dusíku.

136 Autonomní společenství Kastilie-La Mancha posiluje své kontrolní mechanismy s cílem dosáhnout cílů stanovených směrnicí 91/676. Posílení opatření zahrnutých do akčních programů tohoto autonomního společenství by mělo být provedeno pouze tehdy, pokud se prokáže, že tato opatření nedostačují ke snížení znečištění.

137 Pokud jde o Autonomní společenství Kastilie a León, Španělské království tvrdí, že nezbytná opatření byla zavedena nařízením tohoto autonomního společenství, které bylo přijato v roce 2018 a které stanovilo minimální environmentální podmínky pro výkon chovných činností nebo provoz chovných zařízení nacházejících se na jeho území. V každém případě uvedené autonomní společenství schválilo v roce 2022 nový akční program, který stanovil nová opatření s cílem předcházet, a případně snížit znečištění vod dusičnany ze zemědělských zdrojů.

138 Pokud jde o Region Murcie, Španělské království tvrdí, že události anoxické krize v roce 2019 a na konci léta 2021, na které Komise odkazuje v žalobě, nastaly až po výtkách formulovaných v rámci správní fáze řízení o nesplnění povinnosti a nesouvisely s nimi. Komise tedy nemůže žalobní důvod založit na takových skutečnostech.

139 Pokud jde o věc samou, Region Murcie tím, že přijalo řadu programů a legislativních aktů, včetně naposledy zákona ze dne 27. července 2020 o obnově a ochraně laguny Mar menor, splnilo povinnosti vyplývající z čl. 5 odst. 5 směrnice 91/676. Španělské království rovněž odkazuje na plán inspekcí zemědělských podniků na období 2020–2021, schválený vyhláškou přijatou v září 2020, a na několik dalších legislativních aktů přijatých dne 27. srpna 2021, 6. září 2021, 13. dubna 2022 a 14. července 2022.

140 Komise v replice tvrdí, že judikatura Soudního dvora brání argumentu Španělského království uvedenému v žalobní odpovědi, podle kterého je pro posouzení dlouhodobého výsledku opatření přijatých dotyčným členským státem nezbytné, aby uplynula určitá doba. Mimo jiné by takový argument zbavil čl. 5 odst. 5 směrnice 91/676 veškerého užitečného účinku.

141 Pokud jde o Autonomní společenství Aragonie, na rozdíl od toho, co tvrdí Španělské království, se situace v ohrožených oblastech, které pod něj spadají, v období let 2016–2019 ve srovnání s obdobím let 2012–2015 nezlepšila. Pokud jde o posouzení opatření přijatých tímto autonomním společenstvím, Komise odkazuje na návrhová žádání, která uvedla v žalobě.

142 I pokud jde o Autonomní společenství Kastilie-La Mancha, Španělské království nezpochybňuje, že situace v ohrožených oblastech, které pod něj spadají, se ve srovnání s obdobím let 2012–2015 nezlepšila v období let 2016–2019. Argument uvedeného členského státu, že by dodatečná nebo účinnější opatření měla být zavedena pouze tehdy, pokud je zřejmé, že stávající opatření akčního programu jsou nedostatečná, není opodstatněný. Povinnost přijmout dodatečná nebo účinnější opatření stanovená v čl. 5 odst. 5 směrnice 91/676 vzniká, jakmile se během daného období zjistí, že se jakost vod ve srovnání s předchozím obdobím nezlepšila, aniž je nutné prokazovat neúčinnost již přijatých opatření.

143 Ani pokud jde o Autonomní společenství Kastilie-La Mancha, Španělské království nezpochybňuje, že se situace v ohrožených oblastech, které pod něj spadají, ve srovnání s obdobím let 2012–2015 nezlepšila v období let 2016–2019. Pokud jde o nařízení z roku 2018 uvedené v bodě 137 tohoto rozsudku, nemůže nahradit přezkum akčního programu. Pokud jde o vyhlášku tohoto autonomního společenství z roku 2022 uvedenou v témže bodě, stačí uvést, že byla přijata po uplynutí lhůty stanovené v odůvodněném stanovisku.

144 Pokud jde o Region Murcie, Komise zdůrazňuje, že žalobní důvod vycházející z porušení čl. 5 odst. 5 směrnice 91/676 je ve vztahu k tomuto autonomnímu společenství založen na údajích předložených Španělským královstvím ohledně kvality vody, které ukazují na existenci problémů eutrofizace a prokazují, že opatření přijatá uvedeným autonomním společenstvím na základě čl. 5 odst. 4 uvedené směrnice situaci nezlepšila. Tyto údaje byly jasně uvedeny v žalobě a Španělské království v žalobní odpovědi nezpochybnilo jejich opodstatněnost.

145 Komise mimoto připomíná, že v žalobě zdůraznila skutečnost, že tato situace pokračovala dlouho po uplynutí lhůty stanovené v odůvodněném stanovisku, což potvrzuje, že opatření platná v okamžiku uplynutí této lhůty nebyla dostatečná pro dosažení cílů stanovených směrnicí 91/676. Skutkové okolnosti uvedené Komisí v souvislosti s anoxickou krizí v průběhu roku 2019 a na konci léta 2021 toto přetrvávání ilustrují. Nejedná se však o jediný důkaz předložený Komisí. Komise totiž v žalobě rovněž uvedla několik úředních dokumentů pocházejících od španělských orgánů, ve kterých tyto orgány uznaly zhoršení kvality vody, a tudíž nedostatečnost opatření přijatých na úrovni Region Murcie.

146 Španělské království v duplice tvrdí, že kromě opatření přijatých dotyčnými autonomními společenstvími je třeba zohlednit i právní úpravy, které byly mezitím přijaty na celostátní úrovni. V tomto ohledu odkazuje na několik legislativních aktů přijatých v roce 2022.

147 Pokud jde o Autonomní společenství Aragonie, Španělské království zdůrazňuje, že Komise sama uznává, že opatření přijatá tímto autonomním společenstvím představují krok správným směrem.

148 Pokud jde o Autonomní společenství Kastilie-La Mancha, Komise neprávem trvá na vyžadování okamžitých výsledků.

149 Pokud jde o Autonomní společenství Kastilie a León, Španělské království připomíná opatření uvedená v bodě 137 tohoto rozsudku.

150 Pokud jde o Region Murcie, Španělské království tvrdí, že opatření byla přijata v souladu s požadavky čl. 5 odst. 5 směrnice 91/676. Komise mimoto sama uznala, že přijetí dodatečných nebo účinnějších opatření v rámci akčních programů je pouze jedním z možných opatření, která mohou příslušné orgány přijmout k dosažení cílů této směrnice.

– *Závěry Soudního dvora*

151 Podle čl. 5 odst. 5 směrnice 91/676 členské státy přijmou v rámci akčních programů dodatečná nebo účinnější opatření, která pokládají za potřebná, je-li od počátku nebo na základě získaných zkušeností s prováděním akčních programů zřejmé, že závazná opatření podle odstavce 4 uvedeného článku nejsou dostatečná pro dosažení cílů uvedených v článku 1 uvedené směrnice.

152 Kromě toho je třeba připomenout, že podle článku 1 směrnice 91/676 je jejím cílem snížit znečištění vod způsobované dusičnany ze zemědělských zdrojů a předcházet dalšímu takovému znečišťování.

153 Z judikatury Soudního dvora vyplývá, že k prokázání, že závazná opatření uvedená v čl. 5 odst. 4 směrnice 91/676 nejsou dostatečná pro dosažení cílů uvedených v článku 1 této směrnice, postačí, aby Komise prokázala, že se jakost vod ve srovnání s předchozím obdobím nezlepšila (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 21. června 2018, Komise v. Německo, C-543/16, EU:C:2018:481, body 55, 56, 59 a 71).

154 Členské státy musí přijímat dodatečná nebo účinnější opatření podle čl. 5 odst. 5 směrnice 91/676 již od počátku prvního akčního programu nebo na základě získaných zkušeností s prováděním akčních programů, a tedy od prvního zjištění jejich potřeby (rozsudek ze dne 21. června 2018, Komise v. Německo, C-543/16, EU:C:2018:481, bod 53 a citovaná judikatura).

155 Právě ve světle těchto úvah je třeba ověřit, zda Španělské království nesplnilo povinnosti vyplývající z čl. 5 odst. 5 směrnice 91/676.

156 Zaprvé je třeba konstatovat, že skutečnosti, kterých se dovolává uvedený členský stát, neumožňují zpochybnit číselné údaje obsažené v jím předaných zprávách, o které se opírá Komise a které potvrzují, že se kvalita vody v období let 2016–2019 v porovnání s obdobím let 2012–2015 v autonomních společenstvích Kastilie-La Mancha, Kastilie a Léon a Regionu Murcie nezlepšila.

157 Pokud jde o Autonomní společenství Aragonie, je pravda, že Španělské království tvrdí, že se Komise nemohla ve vztahu k podzemním vodám opřít o výsledek odběrů uskutečněných v měřicích bodech, ve kterých byly zjištěny hodnoty dusičnanů nepřesahující 50 mg/l, a že podíl měřicích bodů s hodnotami dusičnanů přesahujícími 50 mg/l se z 42,3 % v období let 2012–2015 snížil na 39,1 % v období let 2016–2019. Španělské království tímto nicméně zpochybňuje pouze dvě ze tří zjištění uvedených v bodě 119 tohoto rozsudku, na jejichž základě Komise dospěla k závěru, že se jakost podzemních vod v Autonomním společenství Aragonie nezlepšila. Naproti tomu nezpochybňuje jiné zjištění, kterého se v tomto ohledu dovolává Komise, podle něhož v 53,8 % měřicích bodů podzemních vod, kde byly zjištěny hodnoty dusičnanů přesahující 50 mg/l, mají tyto hodnoty stabilní nebo vzestupnou tendenci, ani zjištění, ze kterých Komise vycházela ve vztahu k povrchovým vodám.

158 Za těchto okolností je třeba konstatovat, že Komise prokázala, že kvalita vod v tomto autonomním společenství se v období let 2016–2019 ve srovnání s předchozím obdobím nezlepšila.

159 Zadruhé, i když z čl. 5 odst. 5 směrnice 91/676 vyplývá, že dodatečná nebo účinnější opatření uvedená v tomto ustanovení mohou být přijata „na základě získaných zkušeností s prováděním akčních programů“, nic to nemění na tom, že podle uvedeného ustanovení mohou být tato dodatečná nebo účinnější opatření rovněž přijata „od počátku“ daného provádění a že v každém případě a v souladu s judikaturou citovanou v bodě 154 tohoto rozsudku musí být uvedená dodatečná nebo účinnější opatření přijata od prvního zjištění jejich potřeby. Z toho vyplývá, že musí být odmítnut argument Španělského království, podle kterého by dodatečná nebo účinnější opatření měla být přijata až po určité době od zjištění, že stávající opatření jsou nedostačující. Takový výklad by totiž do značné míry zbavil čl. 5 odst. 5 směrnice 91/676 užitečného účinku a ohrozil by cíle této směrnice, jak jsou definovány v jejím článku 1.

160 Totéž platí pro argument Španělského království, podle kterého čl. 5 odst. 5 směrnice 91/676 tím, že stanoví, že členské státy musí přijmout dodatečná nebo účinnější opatření, „která pokládají za potřebná“, předpokládá, že výsledek platných opatření bude moci být nejprve vyhodnocen za účelem přijetí nových opatření na základě získaných zkušeností.

161 Mimoto v rozporu s tím, co tvrdí Španělské království, nemohou být povinnosti příslušející členskému státu na základě čl. 5 odst. 5 směrnice 91/676 zpochybněny ani skutečností, že mu jsou na základě čl. 5 odst. 7 a článku 10 uvedené směrnice uloženy jiné povinnosti, ani úvahami uvedenými ve třináctém bodě jejího odůvodnění. Posledně uvedené povinnosti a úvahy totiž nezbavují členské státy závazku splnit povinnosti, které mají na základě čl. 5 odst. 5 uvedené směrnice.

162 Stejně tak argument Španělského království, podle kterého je přijetí dodatečných nebo účinnějších opatření v rámci akčních programů pouze jedním z možných opatření, které mohou členské státy přijmout k dosažení cílů směrnice 91/676, musí být odmítnut, jelikož členské státy jsou i tak povinny splnit povinnosti, které pro ně vyplývají z čl. 5 odst. 5 směrnice 91/676.

163 Zatřetí k otázce, zda Španělské království přijalo dodatečná nebo účinnější opatření, která bylo povinno přijmout, ohledně čtyř dotčených autonomních společenství, je třeba uvést, že z čl. 5 odst. 5 směrnice 91/676 vyplývá, že taková opatření musí být přijata, pokud závazná opatření podle čl. 5 odst. 4 uvedené směrnice nejsou dostatečná pro dosažení cílů uvedených v jejím článku 1. Z toho vyplývá, že na rozdíl od toho, co tvrdí Španělské království, k tomu, aby bylo možné mít za to, že členský stát splnil povinnosti vyplývající z čl. 5 odst. 5 uvedené směrnice, nestačí, aby přijal dodatečná nebo účinnější opatření. K tomu, aby bylo možné považovat

požadavky stanovené v tomto ustanovení za splněné, je totiž nutné, aby tato dodatečná nebo účinnější opatření byla rovněž dostatečná pro dosažení cílů stanovených v článku 1 směrnice 91/676, a sice snížit znečištění vody způsobované dusičnany ze zemědělských zdrojů a předcházet dalšímu takovému znečišťování.

164 Pokud jde o Autonomní společenství Aragonie, je sice pravda, že Komise uznala, že opatření přijatá tímto autonomním společenstvím představují krok správným směrem, avšak rovněž správně zdůraznila, že Španělské království nepředložilo studie ani podrobné údaje prokazující, že tato opatření jsou dostatečná pro dosažení cílů definovaných směrnicí 91/676.

165 Pokud jde o právní předpisy přijaté mezitím na celostátní úrovni, na které Španělské království odkázalo v duplice a které mají zlepšit situaci nejen uvedeného autonomního společenství, ale i situaci tří dalších autonomních společenství dotčených první částí třetího žalobního důvodu, je třeba uvést, že tyto právní předpisy byly přijaty v průběhu roku 2022, tedy po uplynutí lhůty stanovené v odůvodněném stanovisku. V souladu s judikaturou citovanou v bodě 75 tohoto rozsudku přitom změny, ke kterým došlo po uplynutí lhůty stanovené v odůvodněném stanovisku, nemohou být Soudním dvorem zohledněny při posouzení existence zjištěného nesplnění povinnosti.

166 Pokud jde o Autonomní společenství Kastilie-La Mancha, Španělské království se omezuje na tvrzení, že k posílení opatření zahrnutých do akčních programů tohoto autonomního společenství by mělo dojít pouze tehdy, pokud by se prokázalo, že tato opatření nejsou dostatečná pro snížení znečištění dusičnany. Z důvodů uvedených v bodě 159 tohoto rozsudku přitom taková argumentace nemůže odůvodnit, že členský stát nesplnil povinnosti vyplývající z čl. 5 odst. 5 směrnice 91/676.

167 Pokud jde o Autonomní společenství Kastilie a León, jak vyplývá z bodu 137 tohoto rozsudku, Španělské království se omezuje na tvrzení, že toto autonomní společenství přijalo v roce 2018 nařízení, kterým se stanoví minimální environmentální podmínky pro výkon chovných činností nebo provoz chovných zařízení nacházejících se na jeho území, a dále v roce 2022 nařízení, jímž se schvaluje nový akční program, který stanoví nová opatření s cílem předcházet a případně snížit znečištění vod dusičnany ze zemědělských zdrojů. Jak přitom správně uvedla Komise, přijetí takového nařízení nemůže Španělské království zbavit jeho povinnosti dbát na přezkoumání akčního programu uvedeného autonomního společenství, která mu přísluší na základě čl. 5 odst. 5 směrnice 91/676. Pokud jde dále o vyhlášku přijatou uvedeným autonomním společenstvím v roce 2022, stačí připomenout, že v souladu s judikaturou citovanou v bodě 75 tohoto rozsudku nemohou být změny, ke kterým došlo po uplynutí lhůty stanovené v odůvodněném stanovisku, Soudním dvorem zohledněny při posouzení tohoto nesplnění povinnosti.

168 Pokud jde konečně o Region Murcie, je sice pravda, že Komise v žalobě odkázala na události, ke kterým došlo v letech 2019 a 2021, a tedy na skutečnosti, které nebyly předmětem správní fáze řízení, avšak uvedený orgán vysvětlil, aniž mu v tomto ohledu Španělské království odporovalo, že tyto skutečnosti zmínil v žalobě za účelem dokreslení toho, že opatření, která byla přijata španělskými orgány ke dni uplynutí lhůty stanovené v odůvodněném stanovisku, nebyla dostatečná. V každém případě je třeba uvést, že zákon uvedený v bodě 139 tohoto rozsudku, přijatý dne 27. července 2020, výslovně uznává, že opatření akčního programu existujícího v té době nestačila k předcházení a nápravě znečištění dusičnany v útvaru podzemních vod v určitém regionu tohoto autonomního společenství. Kromě toho Španělské království nezpochybňuje

zjištění Komise uvedené v replice, podle kterého z nového akčního programu, jenž byl ke dni uplynutí lhůty stanovené v odůvodněném stanovisku ve stadiu příprav, výslovně vyplývalo, že jsou nezbytná ještě další dodatečná a účinnější opatření.

169 Z toho vyplývá, že první části třetího žalobního důvodu je třeba vyhovět.

170 S ohledem na výše uvedené je třeba konstatovat, že Španělské království tím, že nepřijalo požadovaná dodatečná nebo účinnější opatření, pokud jde o znečištění dusičnany, ve vztahu k autonomním společenstvím Aragonie, Kastilie-La Mancha, Kastilie a León a regionu Murcie, nesplnilo povinnosti, které pro něj vyplývají z čl. 5 odst. 5 směrnice 91/676.

*Ke druhé části třetího žalobního důvodu, vycházející z toho, že Španělské království nepřijalo vhodná opatření k nápravě eutrofizace na celém svém území*

– *Argumentace účastníků řízení*

171 Druhou částí třetího žalobního důvodu Komise v podstatě tvrdí, že Španělské království nepřijalo dodatečná nebo účinnější opatření požadovaná článkem 5 odst. 5 směrnice 91/676 k nápravě eutrofizace na celém svém území, ačkoli dostupné údaje prokazovaly, že opatření stanovená v akčních programech nebyla dostatečná pro snížení a předcházení znečištění.

172 Z judikatury Soudního dvora podle Komise vyplývá, že čl. 3 odst. 1 směrnice 91/676 ve spojení s přílohou I částí A body 2 a 3 musí být vykládán v tom smyslu, že vody musí být považovány za znečištěné mimo jiné tehdy, pokud je v přírodních sladkovodních jezerech, v ostatních sladkovodních útvarech, v ústích řek, v pobřežních a v mořských vodách zjištěna eutrofizace. V takovém případě jsou tedy podle jejího názoru členské státy povinny přijmout opatření uvedená v článku 5 zmíněné směrnice, a sice akční programy a v případě potřeby dodatečná a účinnější opatření, aby se pokusily tuto formu znečištění napravit.

173 Ačkoli španělské orgány v odpovědích na odůvodněné stanovisko tvrdily, že se trofický stav vod v období let 2012–2015 ve srovnání s obdobím let 2008–2011 zlepšil, Komise zastává názor, že taková argumentace nemůže obstát. Procentní podíl měřicích bodů, v nichž byla zjištěna eutrofizace, se sice snížil z 0,32 % na 0,29 %, avšak takto zjištěné mírné zlepšení se zakládalo na méně významném vzorku (429 měřicích bodů za období let 2012–2015 oproti 476 bodům měření za období let 2008–2011), takže nedokládá skutečnou situaci. Podhodnocení problému eutrofizace, které vyplývá z údajů poskytnutých španělskými orgány, lze vysvětlit zejména vyloučením řek z kontroly eutrofizace ve zprávě za roky 2012–2015. Toto vyloučení přitom není v souladu se směrnicí 91/676.

174 Z důvodu změny metodiky nemohou být k prokázání zlepšení, pokud jde o eutrofizaci, použity ani údaje uvedené ve zprávě za roky 2016–2019. V uvedené zprávě bylo totiž ve srovnání s předchozím obdobím odstraněno 68 měřicích bodů vykazujících eutrofizaci nebo hrozící eutrofizaci.

175 Komise se proto domnívá, že dostupné údaje uvedené v žalobě potvrzují, že se problém eutrofizace nezlepšil, takže španělské orgány byly povinny přijmout v tomto ohledu dodatečná nebo účinnější opatření. Španělské království přitom tuto povinnost nesplnilo.

176 V žalobní odpovědi Španělské království tvrdí, že Komise neprokázala nesplnění povinnosti, které je mu vytýkáno. Celá argumentace Komise spočívá na tom, že tento členský stát vyloučil řeky z kontrol prováděných za účelem určení stavu eutrofizace na jeho území. Komise se přitom omezila na tvrzení, že toto vyloučení může mít za následek, že rozsah eutrofizace na španělském území je ve zprávách, které jsou jí zasílány, podhodnocen, aniž předložila údaje nezbytné k tomu, aby Soudní dvůr mohl ověřit, zda k tvrzenému nesplnění povinnosti skutečně došlo.

177 Kromě toho ze zprávy za roky 2016–2019 vyplývá, že eutrofizace vnitrozemských vod byla hodnocena na základě 468 měřicích bodů a 23,3 % těchto bodů odhalilo takovou formu znečištění. Kdyby se toto zjištění vztáhlo na všechny vody monitorované ve Španělsku, zvýšilo by se toto číslo na 172 měřicích bodů, kde by byla konstatována eutrofizace, z celkového počtu 1 024 měřicích bodů, tedy 16,8 % všech měřicích bodů, což by navzdory významu tohoto problému neumožňovalo dospět k závěru, že je třeba v tomto ohledu přijmout dodatečná nebo účinnější opatření.

178 V každém případě je v souladu s přílohou I částí B směrnice 91/676 třeba za účelem dosažení cílů stanovených touto směrnicí zohlednit fyzikální vlastnosti vod a půdy a jejich vlastnosti ovlivňující životní prostředí, jakož i současnou úroveň poznatků o působení dusíkatých látek na životní prostředí. Španělské řeky přitom podléhají významným sezónním výkyvům, takže úroveň obnovy vod je vysoká a stavy eutrofizace v čase nepřetrvávají.

179 Komise v replice tvrdí, že dostupné vědecké údaje doporučují řeky z analýzy trofického stavu vodních útvarů ve Španělsku nevylučovat, protože růst řas a množení kyanobakterií v těchto řekách může nastat a několik měsíců přetrvávat přinejmenším v těch částech řek, kde je průtok nejpomalejší.

180 V duplice Španělské království tvrdí, že Komise v replice uznala, že eutrofizace neprobíhá ve všech řekách. Přesně to Španělské království namítalo a podložilo v žalobní odpovědi.

– *Závěry Soudního dvora*

181 Soudní dvůr již rozhodl, že z čl. 3 odst. 1 ve spojení s přílohou I částí A body 2 a 3 směrnice 91/676 vyplývá, že vody musí být považovány za znečištěné nejen tehdy, když podzemní vody obsahují více než 50 mg/l dusičnanů, ale rovněž mimo jiné tehdy, když je v přírodních sladkovodních jezerech, v ostatních sladkovodních útvarech, v ústích řek, v pobřežních a v mořských vodách zjištěna eutrofizace (rozsudek ze dne 21. června 2018, Komise v. Německo, C-543/16, EU:C:2018:481, bod 60). V důsledku toho jsou v případě eutrofizace členské státy povinny přijmout opatření uvedená v článku 5 uvedené směrnice, a sice akční programy, a v případě potřeby dodatečná a účinnější opatření k nápravě tohoto stavu.

182 Je však třeba připomenout, že v souladu s judikaturou citovanou v bodě 153 tohoto rozsudku musí Komise za účelem prokázání, že závazná opatření uvedená v čl. 5 odst. 4 směrnice 91/676 nejsou dostatečná pro dosažení cílů uvedených v článku 1 této směrnice, prokázat, že se jakost vod během daného období ve srovnání s předchozím obdobím nezlepšila. Vzhledem k tomu, že Komise druhou částí svého třetího žalobního důvodu Španělskému království vytýká, že nepřijalo opatření vyžadovaná článkem 5 odst. 5 této směrnice k nápravě stavů eutrofizace, které se vyskytují na celém jeho území, přísluší tomuto orgánu prokázat, že se jakost vod v jednotlivých obdobích nezlepšila, pokud jde o eutrofizaci.

183 V projednávaném případě přitom Komise takový nedostatek zlepšení neprokázala. Uvedený orgán totiž uznává, že podle zprávy za roky 2012–2015 bylo ve srovnání s obdobím let 2008–2011 zjištěno mírné zlepšení, když se procentní podíl měřicích bodů, u nichž byla zjištěna eutrofizace, snížil z 0,32 % na 0,29 %. Na druhé straně Komise neprokázala, že stav eutrofizace v období let 2016–2019 se nezlepšil ve srovnání s obdobím 2012–2015, jelikož tento orgán v tomto ohledu neuvedl žádné konkrétní údaje.

184 Je pravda, že Komise tvrdí, aniž to Španělské království zpochybnilo, že údaje uvedené ve zprávě za roky 2012–2015 se zakládají na menším vzorku vod než údaje zohledněné ve zprávě, kterou Komisi předaly španělské orgány v souladu s článkem 10 směrnice 91/676 a která obsahuje informace uvedené v příloze V uvedené směrnice za období let 2008–2011, neboť z metodologie určení stavu eutrofizace byly vyloučeny řeky. Komise mimoto tvrdí, aniž jí Španělské království odporovalo, že ve zprávě za roky 2016–2019 bylo odstraněno 68 měřicích bodů, v nichž byla v předchozím období zjištěna eutrofizace nebo hrozící eutrofizace.

185 V tomto ohledu je třeba mít za to, že skutečnost, že členský stát pro určení stavů eutrofizace na svém území nezohlednil řeky, může představovat porušení čl. 3 odst. 1 směrnice 91/676 ve spojení s její přílohou I částí A bodem 3, z něhož vyplývá, že vody musí být považovány za znečištěné, pokud je „v přírodních sladkovodních jezerech, v ostatních sladkovodních útvarech, v ústích řek, v pobřežních a v mořských vodách“ zjištěna eutrofizace. Řeky totiž musí být považovány za „ostatní sladkovodní útvary“ ve smyslu uvedeného ustanovení. Kromě toho, pokud jde o odstranění měřicích bodů, ve kterých byla v předchozím období zjištěna eutrofizace nebo hrozící eutrofizace, je třeba připomenout, že členské státy jsou povinny správně a úplně provádět monitorování a prověřování vod, zejména v souladu s čl. 6 odst. 1 písm. a) až c) uvedené směrnice. Kromě toho podle čl. 5 odst. 6 uvedené směrnice členské státy připraví a zavedou odpovídající monitorovací programy pro hodnocení účinnosti akčních programů, které vypracovaly.

186 Je však třeba konstatovat, že v projednávané věci Komise nevytkla Španělskému království nesplnění povinností na základě čl. 3 odst. 1 směrnice 91/676 ve spojení s její přílohou I částí A bodem 3. Uvedený orgán nezakládá svoji výtku ani na čl. 5 odst. 6 uvedené směrnice, ani na čl. 6 odst. 1 uvedené směrnice, ani na článku 10 téže směrnice ve spojení s její přílohou V bodem 3, který stanoví, že členské státy předloží Komisi zejména výsledky monitorování provedeného podle článku 6 směrnice 91/676.

187 Druhou část třetího žalobního důvodu je tedy třeba zamítnout jako neopodstatněnou.

188 Z výše uvedeného vyplývá, že Španělské království tím, že

– v Autonomním společenství Baleárské ostrovy, Madridském společenství a Valencijském společenství nevymezilo jako ohrožené oblasti pásma zachycování vody odpovídající následujícím znečištěným měřicím bodům:

  – Autonomní společenství Baleárské ostrovy: 1801M1T 1, ES 53M0137, ES 53M1123 a ES 53M1205,

  – Madridské společenství: TA 53306008 a

  – Valencijské společenství: JU210, JU209 a JU202;

– nestanovilo všechna nezbytná závazná opatření v akčních programech autonomních společenství Aragonie, Kastilie-La Mancha, Kastilie a Leónu a Extremadura, jakož i Madridského společenství a

– nepřijalo požadovaná dodatečná nebo účinnější opatření, pokud jde o znečištění dusičnany, ve vztahu k autonomním společenstvím Aragonie, Kastilie-La Mancha, Kastilie a León a regionu Murcie,

nesplnilo povinnosti, které pro něj vyplývají z čl. 3 odst. 4 směrnice 91/676, z čl. 5 odst. 4 této směrnice ve spojení s jejími přílohami II a III a z čl. 5 odst. 5 uvedené směrnice.

**K nákladům řízení**

189 Podle čl. 138 odst. 1 jednacího řádu Soudního dvora se účastníku řízení, který neměl úspěch ve věci, uloží náhrada nákladů řízení, pokud to účastník, který měl ve věci úspěch, požadoval.

190 Podle čl. 138 odst. 3 jednacího řádu platí, že pokud měli účastníci řízení ve věci částečně úspěch i neúspěch, ponese každý z nich vlastní náklady řízení.

191 Vzhledem k tomu, že Komise a Španělské království měly v projednávané věci částečně úspěch i neúspěch, ponese každý z nich vlastní náklady řízení.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (šestý senát) rozhodl takto:

**1) – Španělské království tím, že v Comunidad Autónoma de Islas Baleares (Autonomní společenství Baleárské ostrovy, Španělsko), v Comunidad de Madrid (Madridské společenství, Španělsko) a v Comunidad Valenciana (Valencijské společenství, Španělsko), nevymezilo jako ohrožené oblasti pásma zachycování vody odtokem (povrchové vody) nebo prosakováním (podzemní vody) odpovídající následujícím znečištěným měřicím bodům:**

**– Autonomní společenství Baleárské ostrovy: 1801M1T 1, ES 53M0137, ES 53M1123 a ES 53M1205,**

**– Madridské společenství: TA 53306008 a**

**– Valencijské společenství: JU210, JU209 a JU202;**

**– nestanovilo všechna nezbytná závazná opatření v akčních programech Comunidad Autónoma de Aragón (Autonomní společenství Aragonie, Španělsko), Comunidad Autónoma de Castilla-La Mancha (Autonomní společenství Kastilie-La Mancha, Španělsko), Comunidad Autónoma de Castilla y León (Autonomní společenství Kastilie a León, Španělsko) a Comunidad Autónoma de Extremadura (Autonomní společenství Extremadura, Španělsko), jakož i Madridského společenství a**

– **nepřijalo dodatečná nebo účinnější opatření, pokud jde o znečištění dusičnany, ve vztahu k autonomním společenstvím Aragonie, Kastilie-La Mancha, Kastilie a León a Región de Murcia (Region Murcie, Španělsko),**

**nesplnilo povinnosti, které pro něj vyplývají z čl. 3 odst. 4 směrnice Rady 91/676/EHS ze dne 12. prosince 1991 o ochraně vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů, ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1137/2008 ze dne 22. října 2008, z čl. 5 odst. 4 uvedené směrnice v pozměněném znění ve spojení s jejími přílohami II a III a z čl. 5 odst. 5 uvedené směrnice v pozměněném znění.**

**2) Ve zbývající části se žaloba zamítá.**

**3) Evropská komise i Španělské království ponesou vlastní náklady řízení.**

Podpisy